

Solin XP

Vučić, Mia

Master's thesis / Diplomski rad

2014

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

University of Split, Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy / Sveučilište u Splitu, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:123:279150>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-06**

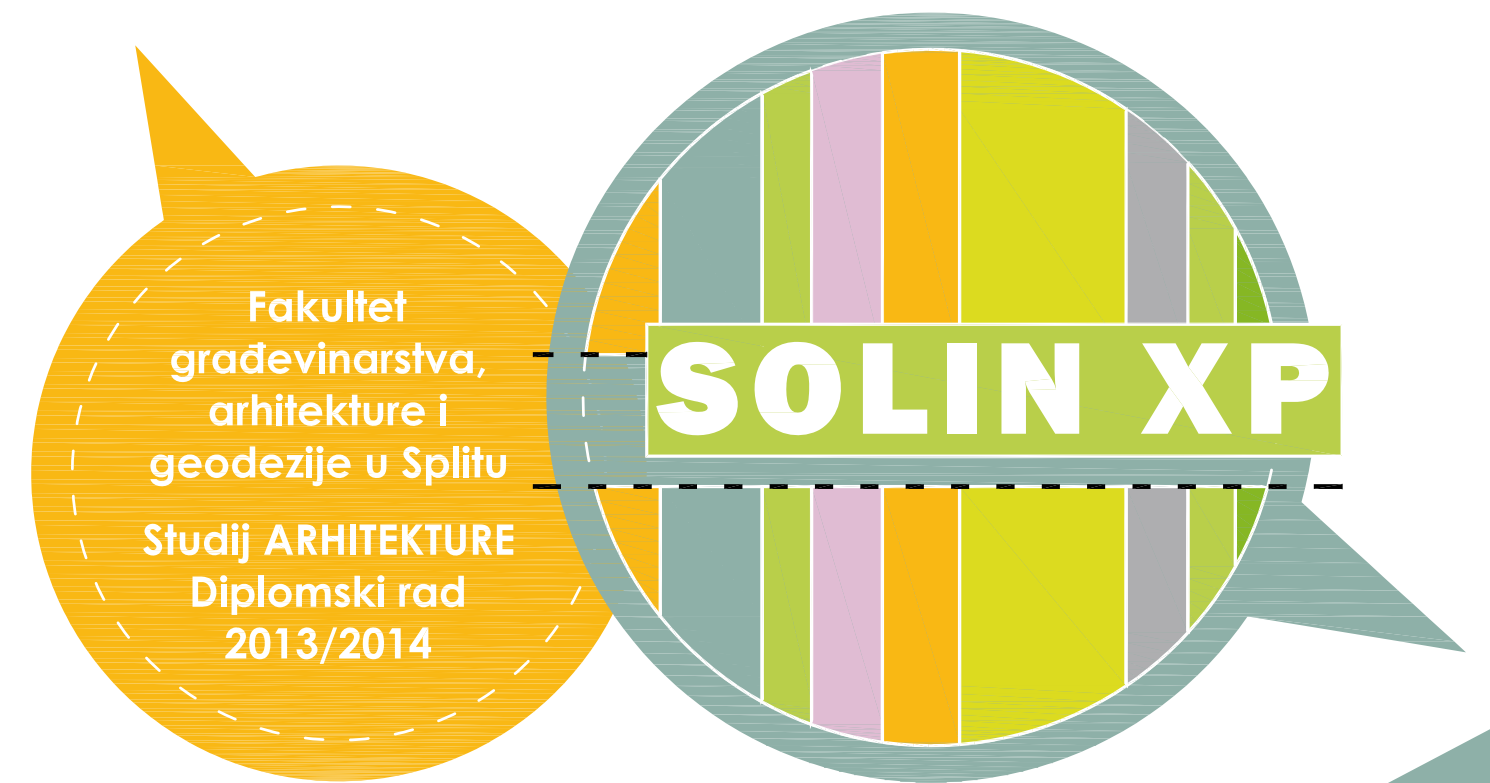
Repository / Repozitorij:

[FCEAG Repository - Repository of the Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy, University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

Fakultet
građevinarstva,
arhitekture i
geodezije u Splitu

Studij ARHITEKTURE
Diplomski rad
2013/2014

SOLIN XP

STUDENTICA: MIA VUČIĆ

NASLOV DIPLOMSKOG RADA: SOLIN XP

LOKACIJA: ARAPOVAC, SOLIN

MENTOR: Red.prof. NENO KEZIĆ

TEMA ODABRANOG PODRUČJA: Solin - O drugim prostorima

KOMENTOR: Prof.dr.sc.Robert Plejić

Sadržaj

1. TEMA ODABRANOG PODRUČJA

- 1.1. O drugim prostorima
- 1.2. Solin

2. OPIS KONCEPTA

- 2.1. Lokacija
- 2.2. Opis koncepta

3. URBANIZAM- SOLIN XP

- 3.1. Situacija 1:2000
- 3.2. Situacija 1:1000
- 3.3. Mikrolokacije 1:500
  - Tenis centar
  - Šetnica
  - Skate park
  - Boks dvorana
  - Nogometni stadion

4. PROJEKT BAZENA

- 4.1. Opis koncepta
- 4.2. Situacija 1:500
- 4.3. Tlocrti
- 4.4. Presjeci
- 4.5. Pročelja
- 4.6. Iskaz površina
- 4.7. Aksonometrija
- 4.8. Prostorni prikazi

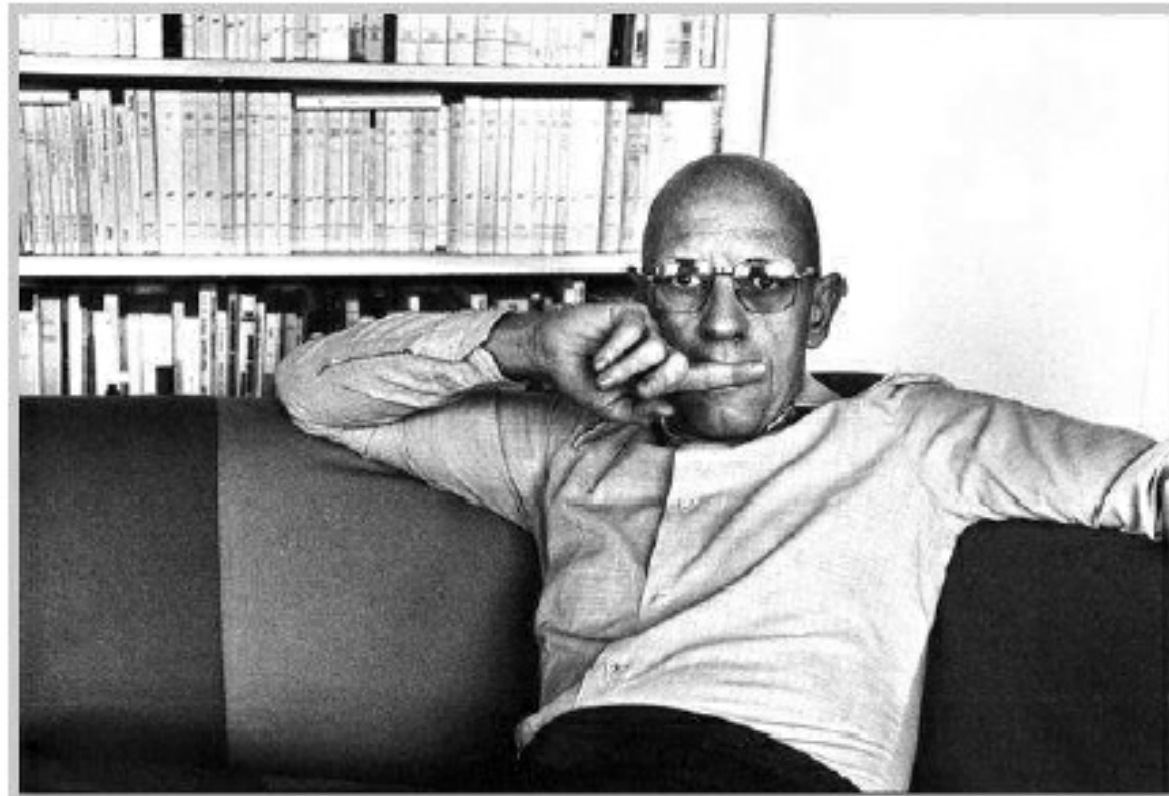

O drugim
prostorima

Heterotopije

TEMA ODABRANOG PODRUČJA: Solin - O drugim prostorima,
KOMENTOR: Prof.dr.sc.Robert Plejić

što su heterotopije?

Michel Foucault

Pojam heterotopije je preuzet iz medicine. U medicine on označava specifično tkivo na mjestu na kojem se inače ne bi trebao nalaziti, on koegzistira s originalnim tkivom. Samo tkivo nije problematično, već njegova pozicija.

Heterotopije u prostoru kao teoriju nam donosi francuski filozof **Michel Foucault**, s konceptom 'O drugim prostorima'. 'Of other spaces' je esej osnovan na predavanju arhitektima iz 1967., te se nedorečenost nekih djelova izvornog teksta prepisuje upravo tome što ga sam Foucault nije napisao, već je skup bilješki.

Foucault opisuje heterotopije kao 'locirane' utopije ili 'već realizirane' utopije. Dok su utopije nestvarne, heterotopije su stvarne. U svom predavanju arhitektima, oboje opisuje kao 'prostori koji su povezani sa svim drugima, ali ipak variraju nekako sa svim drugima'.

Foucault priča o potrebi svakog društva za stvaranjem uzbudljivih prostora koji potiču maštu, koji prikupljaju sve ideje i slike u arhivu, koji ostvaruju oaze, odmorišta u kojima se vraćamo u stanje primitivne jednostavnosti. Takva teorizacija prostora funkcionira s duplom logikom, sa svojom maštom i iluzijama heterotopije sadrže everydayness i normalnost svakodnevnog prostora koji tad negiraju iluzije, zamjenjujući ih s drugim imaginarnim, ali statičnim prostorima.

Foucault, kao što je prije navedeno, pojam heterotopije preuzima iz medicine, gdje neuobičajena pozicija, ne sadržaj tkiva, je ono što se proučava. Stoga heterotopije, kao prostorni oblici figurativnih misli, su diferencijacije umetnute u tkivo grada ili diskursi koji se doimaju zametnuti, abnormalni ili iluzionarni. Oni se suprotstavljaju s normalnim poretkom.

Heterotopije pružaju primjer promjene i pokreta od modernističkog urbanizma i urbanog planiranja, u skromnije, skeptičnije i anti-utopijske urbanističke metode postmodernizma.

Modernizam je u svojoj biti bio socijalna utopija, sa vjerom u arhitekturu koja gotovo znanstvenim putem nudi univerzalne odgovore i rješenja, dok je heterotopia usko povezana s heterogenošću i raznolikošću post-modernog doba.

što su utopije?

Utopija je zamisao o idealnom društvu.

Utopije se uglavnom stvaraju zbog nezadovoljstva stanjem društva, pa samim tim pružaju osnovu kritiziranju isto.

Thomas More se smatra prvim začetnikom utopije kao ideje.

Izraz "utopija" (engleski: "utopia") dugujemo, kao što je poznato, Sir Thomasu Moreu i njegovoj istoimenoj knjizi u kojoj on sugerira dvostruko čitanje i razumijevanje te (grčke) riječi: kao prvo, "eu-topia" (tj. "dobro mjesto") i, kao drugo, "ou-topia" (tj. ne-mjesto" ili "nepostojeće mjesto").

Otok Utopia , naslovnica prvog izdanja
Utopia, Thomas More 1516.

'Utopije su prostori koji nemaju pravu lokaciju. Prostori koji, općenito uzevši, stupaju u odnos direktne ili obrnute analogije sa stvarnim prostorom ili društvom. Oni predstavljaju samo društvo dovedeno do savršenstva, ili društvo izvrnuto naglavačke, a u svakom slučaju utopije su prostori koji su u svojoj biti nestvarni'. (M. Foucault)

Razlika između stvarne heterotopije i nestvarne utopije su dosta pojednostavljene, ali one nisu suprotstavljene, one tvore kontinuitet s zrcalom postavljenim između kao prijelaznim elementom. Zrcalo je object koji premošćuje stvarno i nestvarno. Većina primjera koje Foucault nudi pri objašnjavanju heterotopia sadrže važne utopijske elemente (groblje, vrt, zatvor,...).

Muhammad al-Idrisi, 1154
karta zemlje s planinama koje je omeđuju

M. Foucault

Of other spaces

O drugim
prostorima

Opsesivni strah XIX stoljeća bila povijest, teme razvoja i stagnacije, krize i ciklusa, akumulacije prošlosti. S druge pak strane, izgleda da je naše doba zapravo doba prostora.

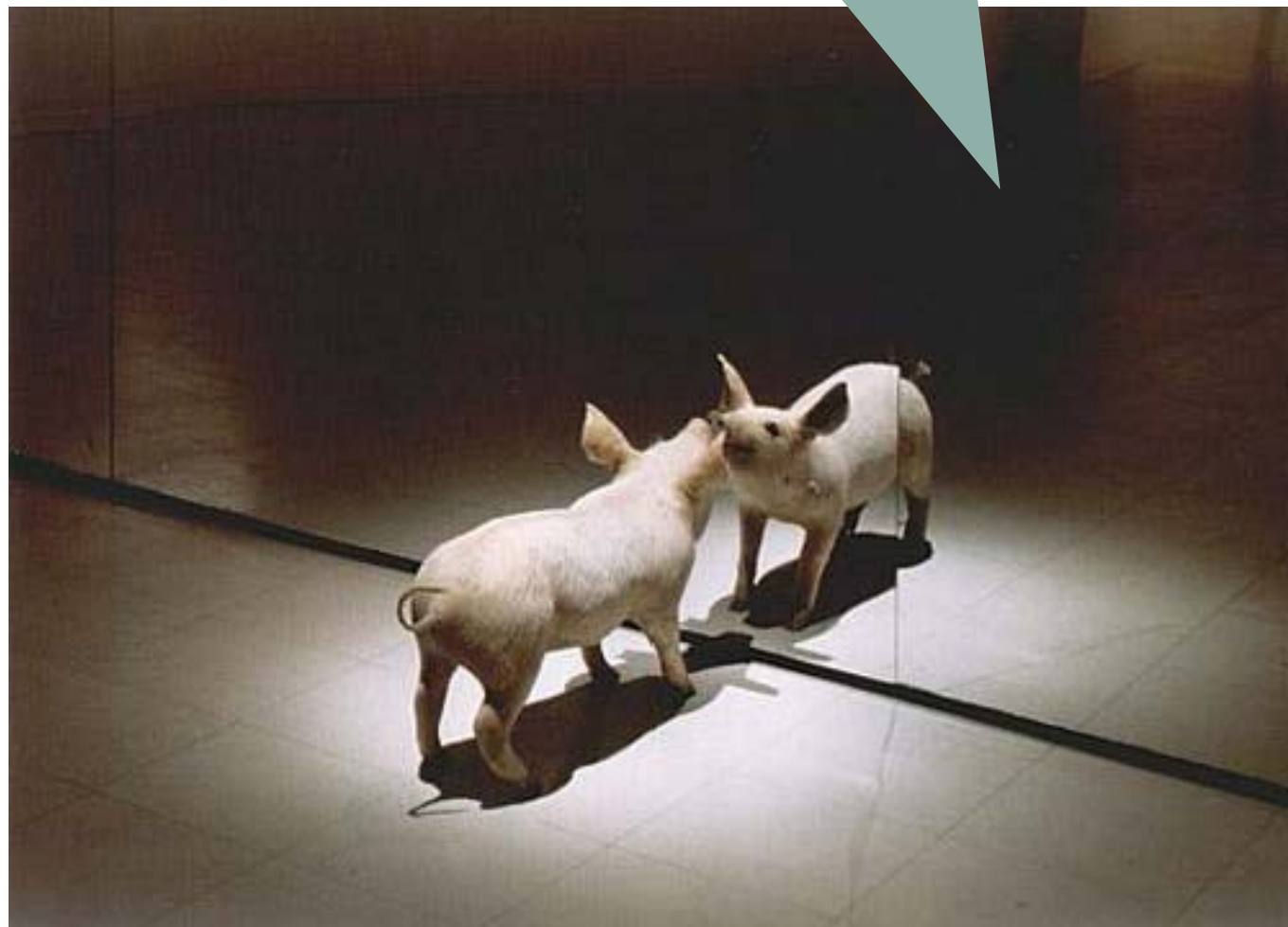
Živimo u stoljeću jednovremenog, usporednog, bliskog i dalekog, susjednog i raštrkanog, svijet je kao mreža koja povezuje različite točke i stvara vlastiti nered. Strukturalizam je pokušaj da se među elementima koji su razdvojeni uspostavi jedan skup odnosa koji ih postavlja u usporedan položaj, suprostavlja ili povezuje, kako bi se pokazala neka vrsta konfiguracije.

Taj je prostor lokalizacije poljuljao Galilei, budući da prava sablast koju je izazvalo Galilejevo djelo nije bilo otkriće da se Zemlja okreće oko Sunca, nego afirmacija jednog beskrajnog i beskrajno otvorenog prostora u kojemu se prostor srednjovjekovlja donekle rasplinuo.

Mjesto na kojemu se neka stvar nalazila zapravo nije bilo ništa više nego točka u njezinom kretanju, njezino zaustavljanje tek beskonačno usporeno kretanje. Drugim riječima, od Galileja naovamo, od XVII stoljeća, lokalizaciju je zamijenilo prostiranje.

Prostor u kojem djelujemo danas nije novina, njegova veza s poviješću se ne može negirati. U vrlo grubom pregledu te povijesti moglo bi se reći da je u srednjovjekovlju postojao jedan hijerarhijski sustav mjesta: mjesta su bila sveta ili profana, zaštićena ili, naprotiv, urbana ili ruralna, namijenjena stvarnom životu ljudi. Ta hijerarhija i kontrast mjesta činili su ono što bi se, tek približno, moglo nazvati srednjovjekovnim prostorom, to jest prostor lokalizacije.

'Otuda zrcalo funkcionira kao heterotopija budući da, kad god se pogledam u njemu, mjesto koje zauziram biva i sasvim stvarnim - ono je zapravo u svezi s cjelokupnim okolnim prostorima - i sasvim nestvarno, jer, da bi bilo zamijećeno, ono nužno mora proći kroz tu virtualnu točku koja se nalazi tamo, u zrcalu'. (M. Foucault)

Danas pozicioniranje dolazi na mjesto prostiranja koje je nekoć zamijenilo lokalizaciju. Ono je određeno odnosima bliskosti između točaka i elemenata koji se formalno mogu opisati kao niz, drvo i mreža.

Čovjek se s problemom pozicioniranja i raspoređivanja suočava u demografskom smislu. Pitanje raspoređivanja stanovnika Zemlje ne svodi se samo na to hoće li biti dovoljno mjesta za sve, nego je ono i takvo da treba znati kojim odnosima blizine, kakvoj vrsti pohranjivanja, kretanja, označavanja i razvrstavanja se mora dati prvenstvo, u ovoj ili onoj situaciji, u ovisnosti od cilja kojemu se teži. U našem dobu prostor nam se ukazuje u obličju obrasca raspoređivanja i pozicioniranja.

Suvremeni prostor doduše još nije izgubio one sakralne značajke, unatoč svim tehnikama i mreži znanja koja omogućuje njegovo određenje i formaliziranje. Naravno, teorijska desakralizacija prostora, početak koje je označilo Galilejevo djelo, već se dogodila, dok u praksi još uvijek nije u potpunosti.

'Našim životom još uvijek vladaju određene suprotnosti i opozicije koje se ne diraju, institucije se ne uduđuju umanjiti i potkopati ih, opozicije koje uzimamo zdravo za gotovo. To su, naprimjer razlike između privatnog i javnog prostora, između obiteljskog i socijalnog prostora, kulturnog i korisnog, prostora za odmor i prostora za rad. One su žive zahvaljujući tihoj sakralizaciji.' (M. Foucault)

'Prostor u kojemu živimo, u koji izlazimo iz sebe, baš onaj u kojemu se događa erozija naših života, našeg vremena, naše povijesti, taj prostor koji nas slama i troši i sam je raznorodan. Drugim riječima, mi ne živimo u nekoj vrsti vakuuma u kojemu se mogu nalaziti osobe i stvari, nego u nekakvom skupu odnosa koji određuje položaje koji se ne mogu izjednačiti niti na ma koji način hijerarhizirati.' (M. Foucault)

U prostoru je moguće definirati skup odnosa koji određuju, npr. raspored prostora unutar kuće, grada i sl. Foucault se udredotočuje na prostore koji su na neki način povezani s ostalima, i dijeli ih na utopije i heterotopije.

'Utopije su prostori koji nemaju pravu lokaciju. Prostori koji, općenito uzevši, stupaju u odnos direktne ili obrnute analogije sa stvarnim prostorom ili društvom. Oni predstavljaju samo društvo dovedeno do savršenstva, ili društvo izvrnuto naglavačke, a u svakom slučaju utopije su prostori koji su u svojoj biti nestvarni'. (M. Foucault)

U prostoru postoje stvarni, efektivni prostori, koji se naziru u svakom društvu, ali koji predstavljaju neku vrstu obrnutog rasporeda u odnosu na utopiju i u kojem su svi rasporedi stvarni. To su drugi rasporedi koji se mogu naći u društvu, istovremeno predstavljeni, osporeni i preokrenuti: mjesta koja se nalaze izvan svakog mjesta, s određenim položajem. Naspram utopija, ta mjesta predstavljaju nešto drugo u odnosu na sve rasporede koje odražavaju i o kojima govore mogla bi se opisati kao heterotopije.

Zrcalo ima odlike utopije i heterotopije. Ono je utopija po tome što predstavlja mjesto bez mjesta, nestvaran prostor. Istodobno, imamo posla i s heteronomijom, jer zrcalo doista postoji.

5 načela heterotopija

1. Ne postoji nijedna kultura u svijetu koja nije sačinjena od heterotopija. One su stalno obilježje svih ljudskih skupina. Međutim, oblička koja heterotopije poprimaju su različiti do te mjere da jedno, univerzalno obilježje možda uopće ne postoji. Ipak, Foucault ih djeli na dva tipa - heterotopija krize i heterotopija devijacije.

Heterotopije krize sadrže povlaštena, sveta ili zabranjena mjesta namijenjena pojedincima koji se nalaze u stanju krize glede društva ili okolice u kojoj žive: adolescenti, žene tijekom menstrualnog perioda ili porođaja, starci itd.

U našem društvu ove heterotopije krize polako nestaju, iako neki njihovi ostaci i dalje opstaju. Primjerice, internati za mladiće, u obliku kakav su imali u XIX stoljeću, ili vojna obuka, igrali su takvu ulogu, omogućili su da se prva znamenja muške seksualnosti očituju 'drugdje', izvan obitelji. Za djevojke je, do sredine XIX stoljeća, postojala tradicija 'medenog mjeseca'. Defloracija djevojke se u to vrijeme nije smjela dogoditi 'nigdje', vlak ili hotel bili su to mjesto koje se nije nalazilo nigdje, heterotopija.

Foucault tvrdi da danas heterotopije krize polaku nestaju, a zamjenjuju ih heterotopije devijacije. U devijante spadaju svi ljudi koji s svojim ponašanjem odstupaju od društvenih normi, a heterotopije devijacije su stoga zatvori, prihvatilišta, čak i starački domovi.

2. Tijekom svoje povijesti društvo može na vrlo različite načine primjenjivati jednu istu heterotopiju koja nikada ne prestaje postojati. Zapravo, svaka heterotopija ima jasnu i točno određenu ulogu u društvu i jedna ista heterotopija, u ovisnosti od sinkronije kulture u kojoj se nalazi, može imati različitu ulogu.

Heterotopiju groblja- ono je svakako 'drugo' mjesto u odnosu na obične kulturne prostore, ali je, ipak, u svezi sa svim lokacijama društva budući svaka obitelj tu ima ponekog srodnika. Moglo bi se reći da ta heterotopija oduvijek postoji u zapadnjačkoj kulturi, a ipak je preživjela značajne promjene.

Do XVIII stoljeća groblje se nalazilo u samom srcu grada, smješteno u sveti prostor crkve, a u modernoj civilizaciji poprima sasvim drukčije obilježje. Zanimljivo je da je u doba koje se vrlo grubo određuje kao ateističko u zapadnjačkoj kulturi nastao takozvani kult mrtvih. Sve dok su ljudi doista vjerovali u uskrsnuće tijela i besmrtnost duše, bilo je prirodno da se ostacima ne pridaje veliki značaj. Od trenutka kad ljudi više nisu bili tako sigurni u zagrobni život, postalo je logično da se puno veća pozornost poklanja posmrtnim ostacima koji su, na poslijetku, jedini trag našeg postojanja u svijetu.

Tek u XIX stoljeću počelo premještanje groblja na periferiju grada i trend da svatko ima svoj zasebni lijes. Usporedo s ovom individualizacijom smrti i građanskim prisvajanjem groblja javlja se opsjednutost smrću kao 'bolešću'. To objašnjava premještanje groblja dalje od živih, od samog grada. Taj veliki strah od širenja bolesti zarazom koja potječe od groblja počeo je uporno se javljati krajem XVIII stoljeća, ali se tek tijekom XIX stoljeća groblja bila preseljena u predgrađa. Otada ona više nisu bila sveti i besmrtni dah grada nego 'drugi' grad u kojemu je svaka obitelj imala svoj sumorni dom.

3. Heterotopija ima moć da na jednom stvarnom mjestu postavi u usporedan odnos različite prostore i lokacije koji su međusobno nespojivi. Kino predstavlja vrlo neobičnu pravokutnu prostoriju iz pozadine koje se trodimenzionalni prostor projektira na dvodimenzionalni ekran. Vrt predstavlja vjerojatno najstariji primjer ovih heterotopija u obliku nespojivih lokacija.

'Tradicionalni je perzijski vrt bio sveto mjesto koje je u okviru svojega pravokutnika trebalo sadržavati četiri odvojena dijela, koji su predstavljali četiri strane svijeta, kao i jedan prostor, još svetiji od ostalih, središte svijeta dovedeno u vrt (tu se nalazio bazen s vodom ili fontana). Sva vegetacija je bila koncentrirana u toj zoni, kao u nekoj vrsti mikrokozmosa'. Vrt je najsitniji djelić svijeta i, u isto vrijeme, predstavlja njegovu sveukupnost, obrazujući na taj način jednu vrstu sretne i univerzalne heterotopije (primjer i zoološki vrt).

4. Heterotopije su povezane s fragmentima vremena, to jest, one se otvaraju kroz ono što bismo mogli odrediti kao čistu simetriju heterokronizma.

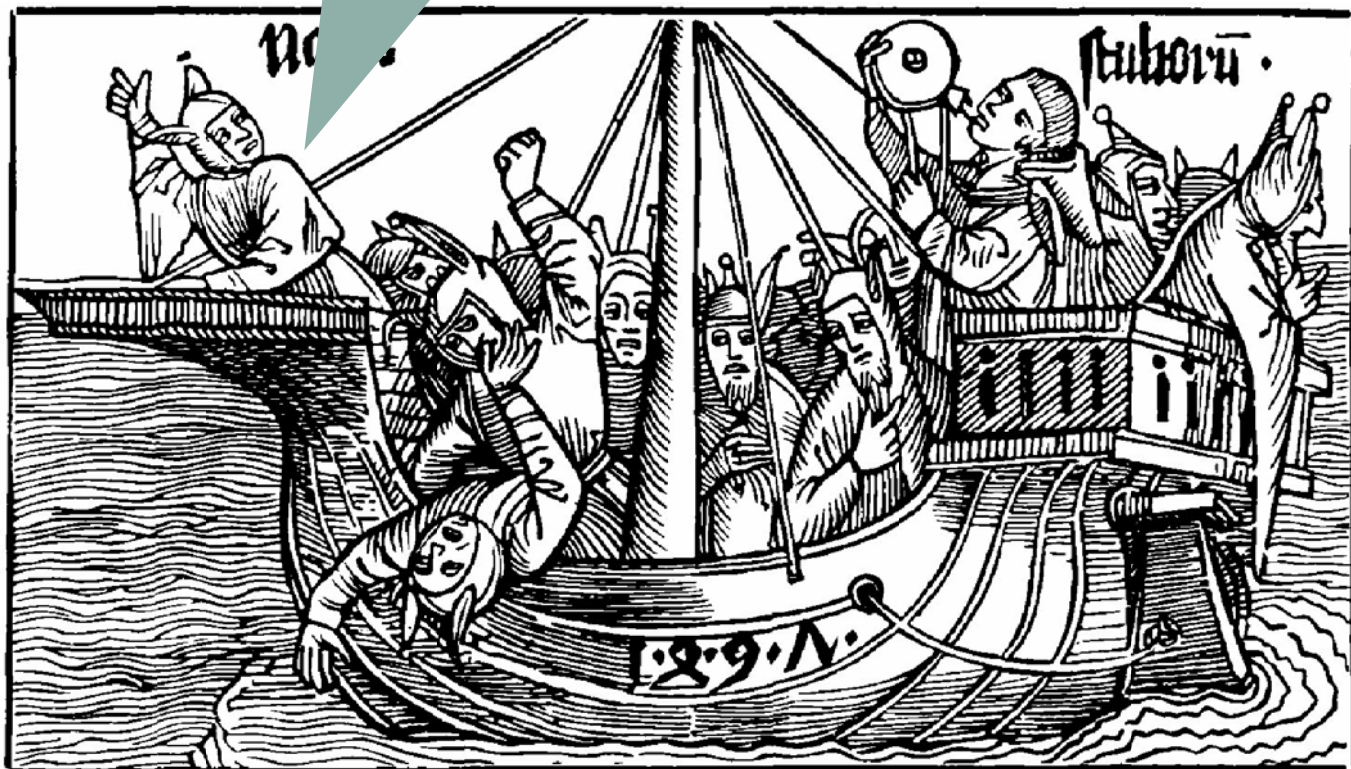
'Heterotopija posve obavlja svoju funkciju od trenutka kad se ljudi nađu u nekoj vrsti posvemašnjeg prekida svojega tradicionalnog vremena. Tada je lako vidjeti do koje je mjere groblje heterotopijsko mjesto po tomu što počinje s tim čudnim heterokronizmom koji, za ljudsko biće, predstavlja gubitak života i ta navodna vječnost u kojoj ono ipak ne prestaje se rastakati i nestajati.'

Muzeji i biblioteke su heterotopije kod kojih se vrijeme ne prestaje akumulirati. Ideja skupljanja svega, želja da se sva vremena, sva razdoblja, oblička i stilovi okupe, sva vremena pretvore u jedno mjesto, ali mjesto koje je izvan vremena, zaštićeno od propadanja. Muzeji i biblioteke su heterotopije karakteristične za zapadnjačku kulturu XIX stoljeća.

Postoje i heterotopije vremena koje su površnije i ne nagnju 'vječnom', a ovise o vremenu. To su naprimjer sajmovi, koje jednom ili dva puta godišnje ispunjeni sadržajima, ili resorti za odmor, koje koristimo jednom godišnje.

Na kraju, primjer broda: to je komad prostora koji pliva, mjesto bez mjesta koje živi za sebe, zatvoreno u sebe, i pluta u isto vrijeme u beskrajnom oceanu, a ipak, od luke do luke, mjesta do mjesta. Foucault tvrdi da je upravo brod je heterotopija par excellence, ujedno i glavno sredstvo ekonomskog razvoja i istodobno najveće vrelo mašte.

'U civilizacijama koje ga nemaju umjesto avanture postoji špijunaža, umjesto gusara, policija.'

5.

Heterotopije uvijek pretpostavljaju jedan sustav otvaranja i zatvaranja koji ih čini nedostupnim i, istodobno, omogućuje ulazak. Čovjek na heterotopijsku lokaciju obično ne ulazi svojevrijem. On je ili prisiljen na to, kao kad ide u vojsku ili u zatvor, ili se mora podvrgnuti obredu čišćenja. Tamo se može dospjeti samo uz posebnu dozvolu ili nakon obavljanja određenoga broja radnji. Postoje i heterotopije posvećene isključivo obredima očišćenja, značaj kojih je upola religiozan - upola higijenski (muslimanski hamam), ili samo higijenski (skandinavske saune).

Druge heterotopije, naprotiv, izgledaju kao čista otvaranja, iako obično kriju iznenađujuća isključenja - vi mislite da ste ušli, ali vas sam čin ulaska isključuje.

'Mislim, primjerice, na one znamenite sobe kakvih je bilo na velikim farmama u Brazilu i, općenito, diljem južne Amerike. Ulazna vrata nisu vodila u glavni dio kuće, u kojemu je živjela obitelj, tako da je svatko tko bi tuda prolazio, svaki putnik-namjernik imao pravo da ta vrata otvori, uđe u sobu i u njoj prenoći. Sada, te su sobe bile tako raspoređene da onaj tko bi u njih ušao nije nikada mogao doprijeti do središta obiteljskog života: više nego ikada slučajni prolaznik, nikada pravi gost.'

U današnjem društvu ovaj primjer se može reinterpretirati kroz primjer hotelske sobe.

6.

'Posljednja odlika heterotopija je da one, u odnosu na ostatak prostora, imaju jednu funkciju koja se realizira između dva oprečna pola. S jedne strane, one imaju zadaću stvaranja prostora privida koji otkriva kako je sav stvarni prostor, sve te lokacije na koje je podijeljen život, još puno veći privid. S druge pak strane, one trebaju stvoriti još jedan stvarni prostor, onoliko savršen, besprijekoran i dobro uređen koliko je ovaj naš u neredu, loše zamišljen i manjkav. To nije heterotopija privida, nego kompenzacije i pitam se nisu li neke kolonije funkcionirale na sličan način.'

Primjeri su jezuitske uređene kolonije, osnovane u Južnoj Americi, Jezuiti su u Paragvaju osnovali naselja u kojima je život bio uređen do najsitnijih pojedinosti. Selo je građeno prema strogom obrascu, oko pravokutnog trga s crkvom na jednom kraju, školom s jedne i grobljem s druge strane i, naspram crkve, ulicom koja je s drugom ulicom činila pravi kut. Sve su obiteljske kuće ležale duž jedne od ovih dviju osa obrazujući na taj način referirajući se na križ.

Bordeli i kolonije su dva ekstremna tipa heterotopije.

Foucault opisuje efektivno realizirane utopije, gdje sve stvarne situacije koje možemo pronaći unutar društva kakvog poznajemo, su zajedno i odjednom reprezentirane, preispitane i preokrenute. Heterotopije postavljaju kritičke jukstapozicije unutar urbanog i socijalnog konteksta, protiveći se konformnosti i homogenosti.

Postavljeno pitanje je kao graditi u današnjem gustom i raznolikom društvu imajući na umu ovakvu percepciju prostora, te stvoriti prostor gdje se raznoliki aspekti društva mogu predstaviti. Umjesto prekidanja svakodnevnog, heterotopia kakvu je doživljavamo danas se bavi simuliranjem običajnog, svakodnevnog iskustva, te tenzijama između aktualnog, sadašnjeg i neaktualnog, utopije. Heterotopije su postavljene između prosječnog i natprosječnog, te svakodnevni prosječni prostor ne može ni postojati bez heterotopije.

Polis, ideal grada, pokušava realizirati dobar život ravnotežom između oikosa (privatna sfera, stanovanje, ekonomija također) i agore (javni prostor i prostor politike).

Heterotopia je dio grada, polisa, sa karakterističnom negacijom odvajanja tih dviju sfera.

Heterotopije pružaju primjer promjene i pokreta od modernističkog urbanizma i urbanog planiranja, u skromnije, skeptičnije i anti-utopijske urbanističke metode postmodernizma.

Iako je sama definicija heterotopija nejasna i zbunjujuća, jednako tako su zbunjujući i nejasni prostorni odnosi u postmodernom urbanizmu i današnjem društvu.

U prostoru su heterotopije spoj javnog i privatnog, stalnog i promjenjivog, svakodnevnog, prosječnog prostora.

Solina

Solin je pitoreskni gradić, bogat kulturnom baštinom i očuvanim krajolikom. Pogodna lokacija - blizina Splita - gradu Solinu omogućila je veliki porast stanovništva - broj stanovnika u posljednjih 50 godina se utrostručio.

Solin se nalazi u središnjoj Dalmaciji, sjeveroistočno od Splita, s kojim je urbanistički srasao. Solin ima status grada te je samostalna lokalna jedinica.

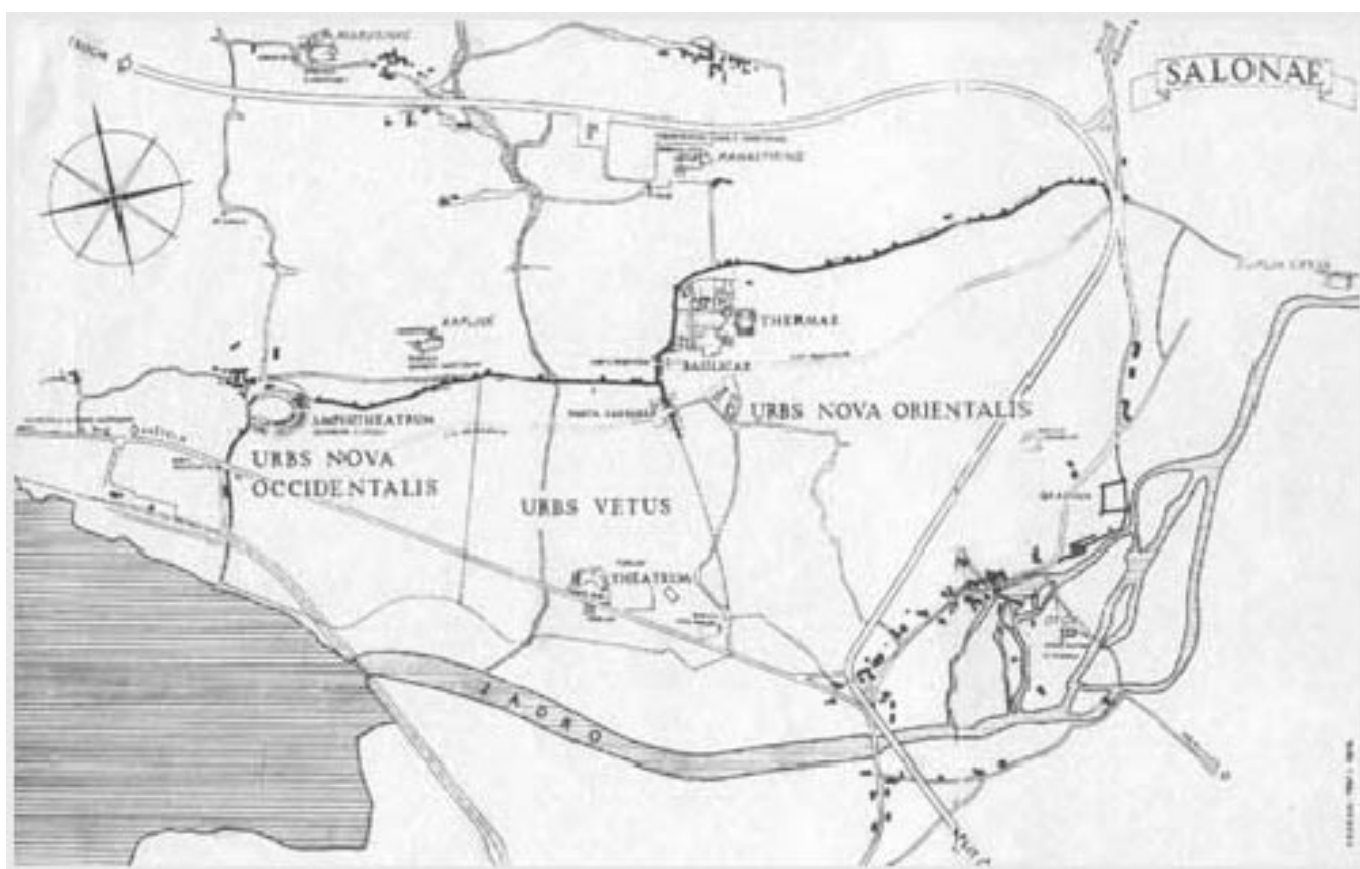
Udaljen 3 km od županijskog središta Splita, Solin je 'mali grad' blizu 'velikog grada' i kao takav koristi sve prednosti koje mu smještaj pruža. Unatoč svim prednostima, upravo blizina je spriječila značajniji razvoj grada, stvaranje javnih sadržaja i površina nije u tolikoj mjeri bilo potrebno, korišteni su Splitski kapaciteti. Solin se može promatrati kao još jedno od predgrađa Splita.

Grad Solin nalazi se u Splitsko-dalmatinskoj županiji, na području središnje Dalmacije, 5 km sjeveroistočno od Splita. Okružen je planinama Kozjak i Mosor, Splitom s juga, a kroz njega protječe rijeka Jadro u smjeru istok - zapad. Nalazi se na nadmorskoj visini od 5 mnm. Klima je blaga mediteranska, dok su uz samu rijeku Jadro temperature često par stupnjeva niže od splitskih, stvarajući ugodno mjesto za boravak ljeti.

Hrvatsko ime Solin nastalo je od latiniziranog naziva Salona, koje ima korjen u ilirskom jeziku. Ostaci bedema, predmeti grčkog podrijetla nađeni u Saloni i njezinoj okolici, upućuju na Grke kao utemeljitelje ovog grada. U prvom stoljeću prije Krista Salonu zauzimaju Rimljani. U građanskom ratu između Cezara i Pompeja stanovnici Salone pristaju uz Cezara; budući da je pobijedio, grad je promaknut na čast kolonije, pa se službeno naziva "Colonia Martia Julia Salona".

Grad se širi prema istoku i zapadu te dobiva dva nova dijela: pored starijeg grčko-ilirskog noviji rimski na zapad i istok. Salona postaje pravi kulturni, trgovački, politički, a neko vrijeme i vojni centar. U kasnijim vjekovima on je i crkveno središte ovih strana. Činjenica da je Dioklecijan rođen u Saloni ili u njezinoj okolici i što je u blizini sagradio glasovitu palaču, podigla je ugled ovog, ionako važnog centra. Tome svjedoči prostrana luka i cestovna infrastruktura koja ga je povezivale s ostalim krajevima carstva.

Povijest Solina

Posljednja tri stoljeća života stare Salone karakteristična su po razvitku jake kršćanske zajednice u gradu i njezinu utjecaju na cijelu regiju. Grad je porušen od Avara i Slavena oko 614. godine. Preživjelo stanovništvo, koje je uspjelo pobjeći, sklonilo se na obližnje otoke i u Dioklecijanovu palaču. Tad počinje život Splita kao grada.

Do danas je stari Solin ostao u ruševinama, od kojih je tek dio dobro istražen, ali i ovo, što je otkriveno, dostatno govori o njegovoj veličini i značenju. U samom tlocrtu Salone vidimo da joj je oblik prilično nepravilan, eliptičan s osima 1600 - 700 metara. Površina unutar bedemima iznosi 72 hektara. U 2st.p.Kr, za vrijeme makromanske opasnosti, i noviji dio grada opasan je zidovima i utvrđen kulama. Otada mu opseg zidina doseže oko 4 kilometra.

Solin je prepoznatljiv u povijesti Hrvatske kao jedan od prvih kršćanskih gradova, mjesto prvih pokrštavanja Hrvata. U bazilici Sv. Petra i Mojsija - poznatijoj kao Šupljaj crkvi - je okrunjen hrvatski kralj Zvonimir, dok je kraljica Jelena podigla dvije crkve na Gospinom otoku. One su više puta rušene, tlocrti prijašnjih crkvi očitavaju se kao obrisi u podu do postojeće. To je ujedno i najstarije marijansko svetište u Hrvatskoj.

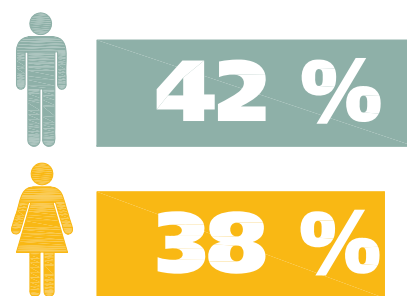
Početakom XX. stoljeća grad Solin zahvaća industrijalizacija, te sa novonastalim cementarama, tupinolomima na Kozjaku, naftnim skladištima uz morsku obalu solinski krajolik i kontakt s morem biva nepovratno uništen, spriječavajući i geografsko širenje grada. Solin će sve do kraja 20tog stoljeća biti tek industrijsko predgrađe Splita. Nakon osamostaljenja hrvatske države Solin je opet stekao status grada. Do 1993. Solin je u sastavu gradske zajednice općina Split, a status grada Solin dobiva 1993. godine i od tada započinje uređenje gradskoga središta i izgradnja novih javnih zgrada, te postupni razvoj grada kao zasebne cjeline.

Stanovništvo

Gospodarstvo

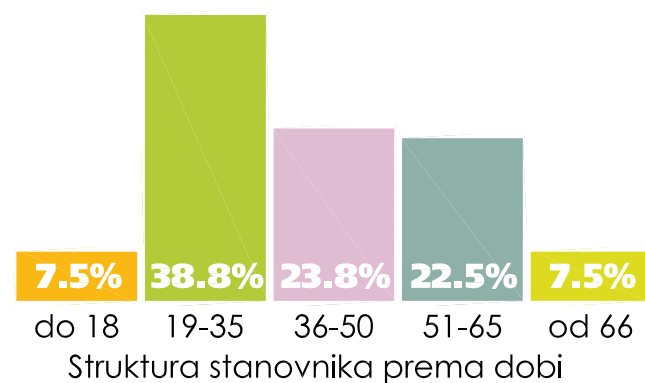
Solin je grad mladih s sve većim brojem stanovništva, koji još uvijek nema javne i društvene sadržaje sukladne tome. Zbog blizine grada Splita ovdje su se smjestili i veliki prodajni centri, autosaloni i slični uslužno-trgovački objekti. Poduzetništvo u odnosu na okruženje nije snažnije razvijeno. Turizam, koji zbog povijesne baštine ima potencijala je još uvijek slabo razvijen, dok je izgradnjom ekskluzivnog hotela s 5 zvjezdica počeo rasti.

Na veličinu grada i broj stanovnika utjecala je upravo industrijalizacija 20-tog stoljeća. Danas Grad Solin zauzima 21. mjesto po broju stanovnika u Hrvatskoj, te se često ističe kao 'grad povijesti i mladosti'. Razlog tome je što je Solin jedan od najstarijih hrvatskih gradova uopće, a ujedno je, prema podacima iz statističkog zavoda iz srpnja 2007. godine, proglašen najmlađim gradom u Hrvatskoj, s prosjekom starosti od 34 godine. Broj stanovnika je 2011. je 23.926, dok je 2001. bio 19.011, iz čega je očigledan veliki porast stanovništva, dok je prosječna starost od 34 godine znatno ispod hrvatskog prosjeka od 41.7god.

Struktura stanovnika prema spolu

Solin je sve popularnije odredište mladim obiteljima, uvjetovano nižom cijenom nekretnina od npr. Splita, te svim blagodatima kojima Solin raspolaže (tišina, zelene površine, škole, sigurnost-Solin je 2012.godine proglašen najsigurnijim gradom u Hrvatskoj te je izabran kao domaćin 4. međunarodne konferencije "SIGURNOST GRADOVA 2012"). Solin također nosi titulu 'grada obitelji', upravo zbog velikog broja mladih obitelji te orijentiranosti gradske uprave prema socijalno osvještenim temama .

Popis sportskih udruga grada Solina

NK SOLIN
HNK SLOGA
STRELJAČKO DRUŠTVO
DALMACIJACEMENT
GRADSKI ŠAHOVSKI KLUB
RUKOMETNI KLUB
RUKOMETNI KLUB
STRELJAČKA UDRUGA MRAVINCE
STRELJAČKI KLUB VOLJAK
ŠPORTSKI DIZAČKI KLUB SOLIN
ŠPORTSKI KLUB SINKRONIZIRANOG PLIVANJA
BILJAR KLUB TARANTULA
KICK BOXING KLUB THUNDERMAN GYM
PLANINARSKO DRUŠTVO SVETI JURE
KOŠARKAŠKI KLUB
ŽENSKI KOŠARKAŠKI KLUBnSALONA
ŠPORTSKO NAUTIČKO-RIBOLOVNO
TENIS KLUB
JUDO KLUB
MALONOGOMETNI KLUB SOLIN
NOGOMETNI KLUB OMLADINAC
AUTO MOTO KLUB SOLIN
VATERPOLO KLUB SALONA
KARATE KLUB DALMACIJACEMENT SOLIN
ŠPORTSKI GIMNASTIČARSKI KLUB SALTO
BOKSAČKI KLUB SALONA
ATLETSKI KLUB SOLIN

Obrazovanje i sport

Pozitivan imidž Solina stvaraju i brojni poznati sportaši, sportski klubovi i kulturna umjetnička društva, koji žive i djeluju na području grada te na raznim sportskim i kulturnim manifestacijama u Hrvatskoj i svijetu prezentiraju svoj grad.

U Solinu se nalaze tri osmogodišnje osnovne škole: "Don Lovre Katića" na Bilankuši, u centralnom dijelu grada, "Vjekoslav Parać" u Sv. Kaju, zapadnom dijelu Solina te "Kraljica Jelena" na Japirku, točnije u zoni Arapovac. U gradu nema srednjih škola, te postoji potražnja za većim kapacitetom vrtičkog sadržaja.

Gotovo je 10% stanovništva registrirano u profesionalnim ili amaterskim sportskim klubovima, što iznosi preko 1500 stanovnika. Sportski kapaciteti su u deficitu, te klubovi iznajmljuju prostore splitskih da bi održavali treninge, kao što solinski klub Labudica iznajmljuje prostor bazena na Poljudu. Grad Solin predviđa u svojim urbanističkim planovima sportsko rekreacijsku zonu gdje bi ponudili građanima potreban prostor, a za lokaciju su odabrali zonu Arapovac u novom dijelu Solina.

The background is a detailed topographic map of Solin, Croatia, showing contour lines, roads, and buildings. A large green callout bubble with a dashed white border is positioned in the upper center, containing text. To its right is an orange speech bubble with a dashed white border, containing the word 'Urbanizam'.

Urbanizam

Solin kao grad je spoj više zaseoka - Mravinci, Kučine, Vranjic, sv. Kajo, Ninčevići i Rupotine, a svi oni su međusobno povezani novogradnjom. Površine je 18.37 km², sa prosječnom gustoćom naseljenosti od 1035 stanovnika po km². Kao središte se nameće Gospin otok sa svojim sakralnim karakterom, te popratni javni sadržaji koji se nalaze u blizini, kao što su gradska i općinska uprava, poslovni centar, ugostiteljski sadržaji, tržnica i sl.

Zanimljiv je primjer Solina, grada bogatog poviješću, ali pak s velikim diskontinuitetima rasta i razvoja. Salona, rimski grad, je bila glavni grad provincije Dalmacija, koja je zavidnom površinom imala veliki utjecaj i moć. Smještena je na važnu stratešku poziciju, s kaštelanskim bazenom kao prirodnom lukom, uz rijeku Jadro kao prirodnim resursom, zaštićena planinama i obroncima s stražnjih strana.

Početak 8. stoljeća život u Saloni se gasi, nakon napada Avara i Slavena, i ona prestaje postojati kao antička aglomeracija.

Unatoč prirodnoj zaštiti koje pruža njena geografska pozicija, stanovništvo bježi u Split, tada još uvijek Dioklecijanovu palaču, koju je sa svojom manjom površinom i zatvorenim oblikom mnogo lakše obraniti. To su začeci Splita kao grada, koji se poslije širi i postaje centar regije. Čak i rimska centaurijacija, čija se matrica još uvijek očitava u Splitu potječe iz Salone.

Može se reći da postoji kontinuitet života u ovom području, ali nikako i kontinuitet rasta Solina. Iako značajna rimska kolonija i starokršćanski centar hrvata, Solin kroz povijest stagnira.

Do industrijalizacije 20. stoljeća, Solin je kao što je već navedeno, bio tek skup zaseoka, s time i bez urbanizma, s mnoštvom razbacanih arheoloških spomenika.

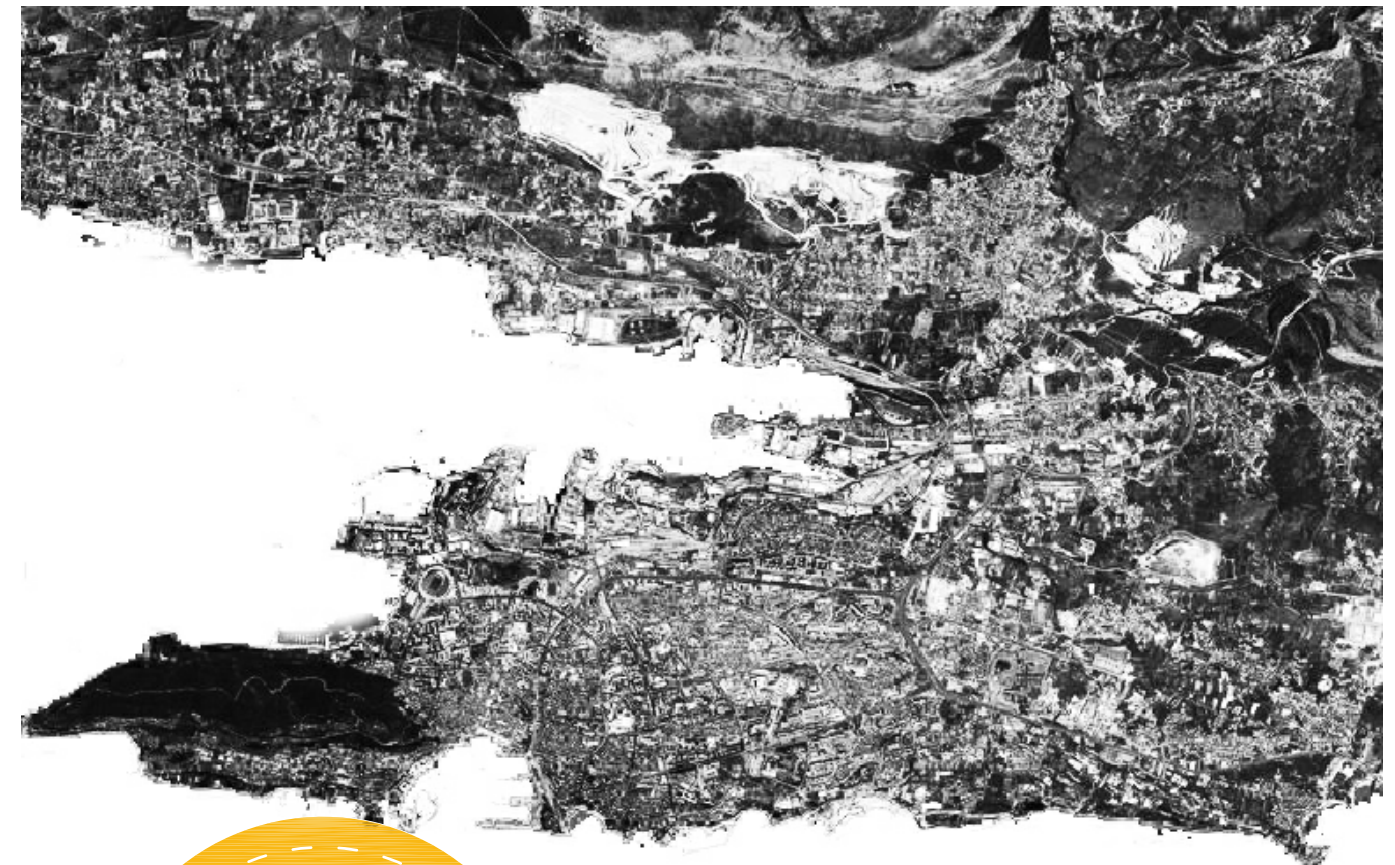
Stanje i odnos prema spomenicima i drevnoj Saloni se nažalost nije uvelike promijenio u 21. st. Briga prema očuvanju ne odgovara važnosti samog lokaliteta. Istraživanja koja su se razvila u 19. stoljeću i početkom 20. su naglo prekinuta, te sva daljnja istraživanja su tek u cilju očuvanja već pronađenog. Lokaliteti su ugroženi ponajviše neplaniranom gradnjom, suvremenom izgradnjom, prometnicama (slučaj splitske zaobilaznice 1987. god. koja prelazi preko samih spomenika i u neposrednoj blizini teatra i amfiteatra).

'Putnik koji ganut obilazi ostatke nekoć tako sjajne, jedva uspjeva pronaći mjesto gdje je počivao slavni grad. Među brdom kamenja seljak je posadio neku mladicu loze, ostaci vodovoda, tu i tamo razbacani grobovi,... eto što je ostalo od antičkog grada.'

(Alfonso Frisani 1845.)

'Bijedni tragovi i jedva prepoznatljivi ostaci, u posljednja dva stoljeća uništismo ono što je pobjeglo barbarstvu, sjeverni naroda koji su je uništili.'

(Opat Fortis 1774.)

**Rijeka
Jadro**

Sam pogled na satelitsku snimku Splita i okolnog područja daje zaključiti da točka u kojoj bi trebao biti glavni centar je upravo lokalitet Salone. Unatoč tome, Split se razio na vanjskoj strani kaštelanskog bazena, čak i centar Solina je smaknut, ako uopće postoji kao takav. Prostori sjeverne luke, ušća rijeke Jadro i Kaštela postaju stražnje dvorište Splita, ne-lijepo pročelje. Modernističkim zoniranjem, procesom litorizacije i velikog industrijskog porasta u socijalizmu taj prostor je namjenjen isključivo industriji. Polakim odumiranjem te iste industrije, prostor biva nepovratno narušen, s ozbiljnim ekološkim i infrastrukturnim problemima.

Solin je infrastrukturom odvojen od mora, te je cijeli prostor ušća rijeke Jadro tim očuvan, te se u skorijoj budućnosti na tom prostoru planira sadržaj marine.

Najznačajniji prirodni resurs na području grada Solina je rijeka Jadro, čiji su izvor i gornji riječni tok od 1984. godine zaštićeni kao posebno vrijedni prirodni resursi. Rijeka Jadro izvire u podnožju Mosora na 35 metara nadmorske visine, a ulijeva se u solinski zaljev nakon 4,5 km dugog toka. Uz donji tok rijeke Jadro uređena je šetnica rekreacijskog karaktera, unutar prirodnog ambijenta, koja privlači mnoge posjetitelje. Želja je bila nastaviti šetnicu duž cijele obale rijeke, dok je prekidanje grada Solina velikim prometnim čvorom na izlazu na more upravo razlog neostvarivosti te iste želje. Uz Jadro se vežu i mnogi drugi lokaliteti osim već spomenute Salone. Ti spomenici su presudni za identitet Hrvatske, kao što je Šuplja crkva- mjesto krunidbe kralja Zvonimira, trenutno ispod razine vode, nezaštićena i nepoznata velikom broju stanovništva, neistraženi starohrvatski lokalitet Dvorine, starohrvatska crkva i utvrda Gradina- trenutno služi kao ljetna pozornica za festivale i koncerte, popularno zvana ljetno kino, te Gospin otok.

Od svih navedenih Gospin otok je jedini iskorišten i valoriziran, rekreacijskog karaktera i obilježje Solina.

- Generalni urbanistički plan Solina
- Prostorni plan uređenja grada Solina
- Urbanistički planovi uređenja

1. UPU BLACA
2. UPU SV. KAJO
3. UPU UŠĆE JADRA
4. UPU NASELJE MRAVINCE
5. UPU GORNJA RUPOTINA
6. UPU RUPOTINA

- Detaljni planovi

01. DPU CENTAR SV. KAJO
02. DPU CENTAR NINČEVIĆI
03. DPU POD TOPINOM KUĆOM
04. DPU ČEPLJINAC
05. DPU CENTAR IV
06. DPU CENTAR 2
07. DPU MORĐIN I
08. DPU BILANKUŠA
09. DPU ARAPOVAC
10. DPU ZELENI KUK - SJEVER
11. DPU JAPIRKO I
12. DPU PRIKO VODE
13. DPU JAPIRKO
14. DPU JAPIRKO II
15. DPU KARABAŠ III
16. DPU KARABAŠ II
17. DPU KARABAŠ
18. DPU DOLAC U MRAVINCIMA
19. DPU KOD GROBLJA U MRAVINCIMA
20. DPU DRAŽICA
21. DPU ISPOD GAŠPINI 1
22. DPU ISPOD GAŠPINI 2
23. DPU ZONA UZ JADRO 1
24. DPU ARAPOV AC I
25. DPU BAŠINI JUG
26. DPU ZGON
27. DPU ŠKOLA - NINČEVIĆI
28. DPU KULA
29. DPU CENTAR III
30. DPU VRANJIC-KOSICA
31. DPU RIBNJAK

Prostorni planovi

Parcelacija zajedno sa prometnim površinama (kolno-pješačkim ili samo pješačkim ulicama) predstavlja temelj morfološke strukture (matrice) grada.

U zoni centra Solina parcelacija je prvi element iz kojeg treba proizići primjerenija urbana fizionomija od one koja postoji danas.

Današnji prostor centra uglavnom odlikuje "slučajna" morfološka struktura građevina rasutih u prostoru, zasnovana na naslijeđenoj, drugom načinu života prilagođenoj parcelaciji. Postupna reurbanizacija centra Solina zasniva se na formiranju izgrađenih poteza, budućih gradskih ulica, koje uključuju pješake, vozila, drvorede i posebno prizemlja sa javnim sadržajima orijentiranim na ulicu (trgovačkim, ugostiteljskim, poslovnim, društvenim, kulturnim).

Iako postojeći urbani kontekst centra Solina nije osobito poticajan, poželjno je u orijentaciji postojećih kvalitetnijih građevina (građevinskih linija) i smjerovima komunikacija među njima otkriti

vrijednosti koje se mogu podržati i naglasiti izgradnjom novih građevina u formiranju izgrađenih poteza. Ovaj postupak treba biti temelj formiranja ambijentalnih mikrocijelina gradskog karaktera u

centru Solina. Tamo gdje takovih poticaja nema očekuje se da rješavanje manjih urbanističkih cjelina (posebno na većim neizgrađenim dijelovima zone) generira buduća urbana svojstva ovog prostora.

Članak 25., PARCELACIJA, GUP grada Solina

Stanovanje

Solin je očiti primjer nefunkcioniranja urbanističkih planova i nemogućnosti kontroliranja rasta grada. On nije ni urbana sredina, a nije pak ni ruralna. Većinom se sastoji od obiteljskih kuća, pseudo dalmatinskog stila, gdje su mjerodavni jedino pristupni put i kosi krov, iako ne nužno ni to. Izvan mjerila obiteljske kuće, ti objekti su višestambeni hibridi radnog i životnog prostora, nastali mimo arhitektonske struke, rijetko legalni.

Područje 'novog' Solina, Japirka, je amorfni dio grada u kojeg rijetko zalaze 'ne-stanovnici'. Japirko im jednostavno nema ništa za ponuditi- ne sadrži javne sadržaje, uređene i lijepe parkove, nadasve nikakve atrakcije. Čak ni tradicionalna udobnost gradskih 'spavaonica' kakve postoje u Splitu, sa svojom ljepotom običnosti, ne postoji u ovom slučaju. Dugačke lamele socijalnog, post-ratnog stanovanja su umetnute u dotad ruralno područje, dok preostale obiteljske kuće manjeg mjerila plutaju u moru novogradnje. Novi Solin nije ni gradski, ni prigradski, kolaži različitih uzoraka kakve nalazimo ovdje ne pokazuju nikakvu logiku nastajanja.

Prvi romantizam je nepatvoreni pastiš sklepan kombiniranjem površne filozofije bivanja na Mediteranu, vernakularnih motiva izvedenih materijalima i građevinskom galanterijom Bauhaus-Pevec-Superstorea, te potrebe za komercijalizacijom u turističke svrhe. Romantizam kao jeftini kolaž tradicije, lažne povijesti, i neutemeljene gordosti mitova nikad viđene prošlosti.
(Idis Turato)

Ipak, tako narod gradi već godinama, a sa postupkom legalizacije, država i struka je odobrila tako nastale heterogene strukture. Pozitivno što možemo primjetiti iz primjera grada Solina su sačuvane zone zelenila, koje su tu zbog strogih zabrana gradnje. Ostalo je nastalo stihijski, a zbog manje cijene zemljišta i blizine Splita, dijelovi Solina upravo najbliži Splitu su većinom stambena novogradnja post-socijalističkih lamela.

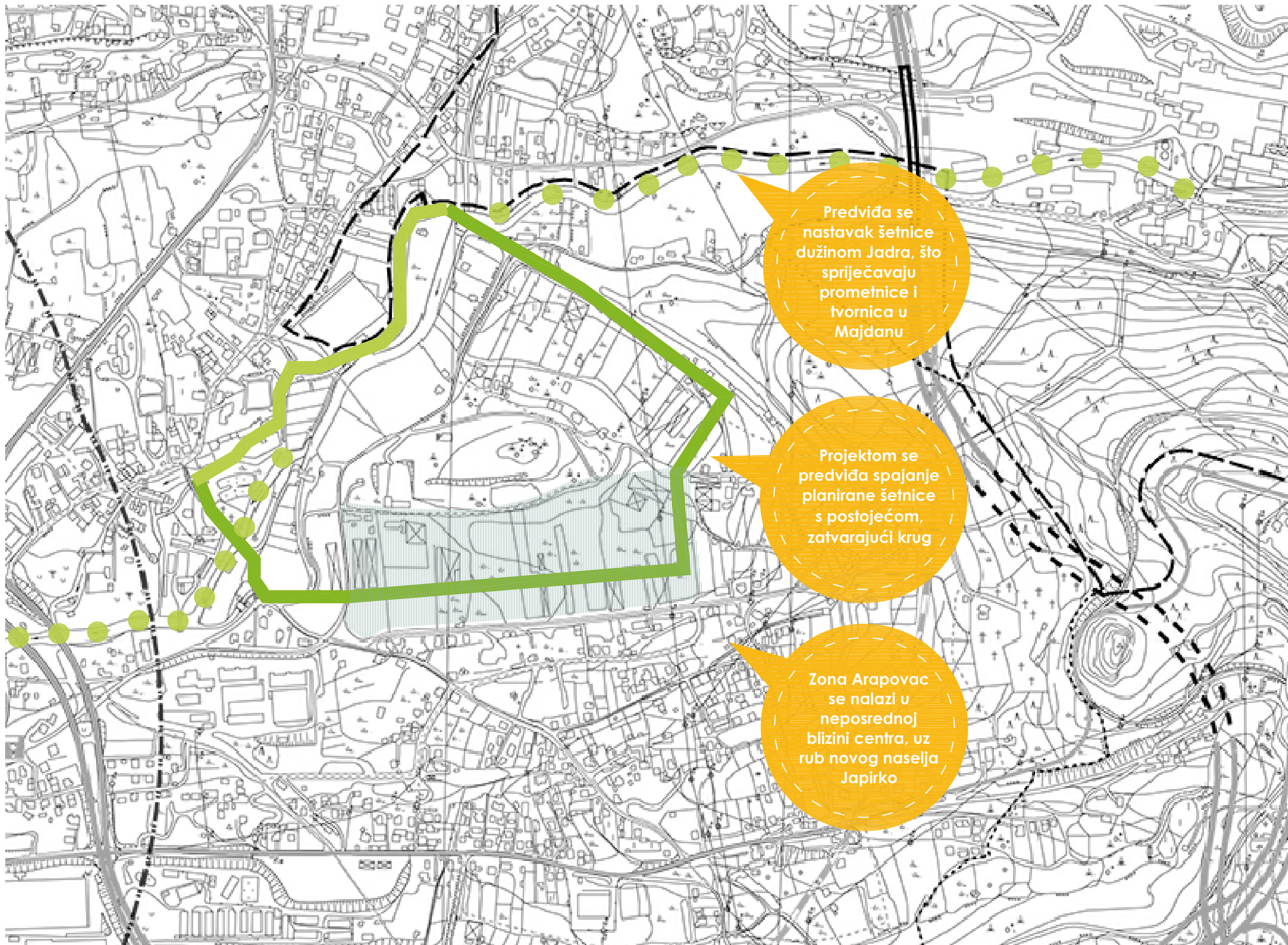
Nastali marginalizirani, samorganizirani suburban kolaži, sadrže specifičnu samoodrživost i neočekivanost unutar sebe.

Modernistički grad urbanističke struke ovdje ne postoji, te s obzirom na takav model, ovo su **drugi prostori**.

Lokacija

50 m

Predviđa se nastavak šetnice dužinom Jadra, što sprječavaju prometnice i tvornica u Majdanu

Projektom se predviđa spajanje planirane šetnice s postojećom, zatvarajući krug

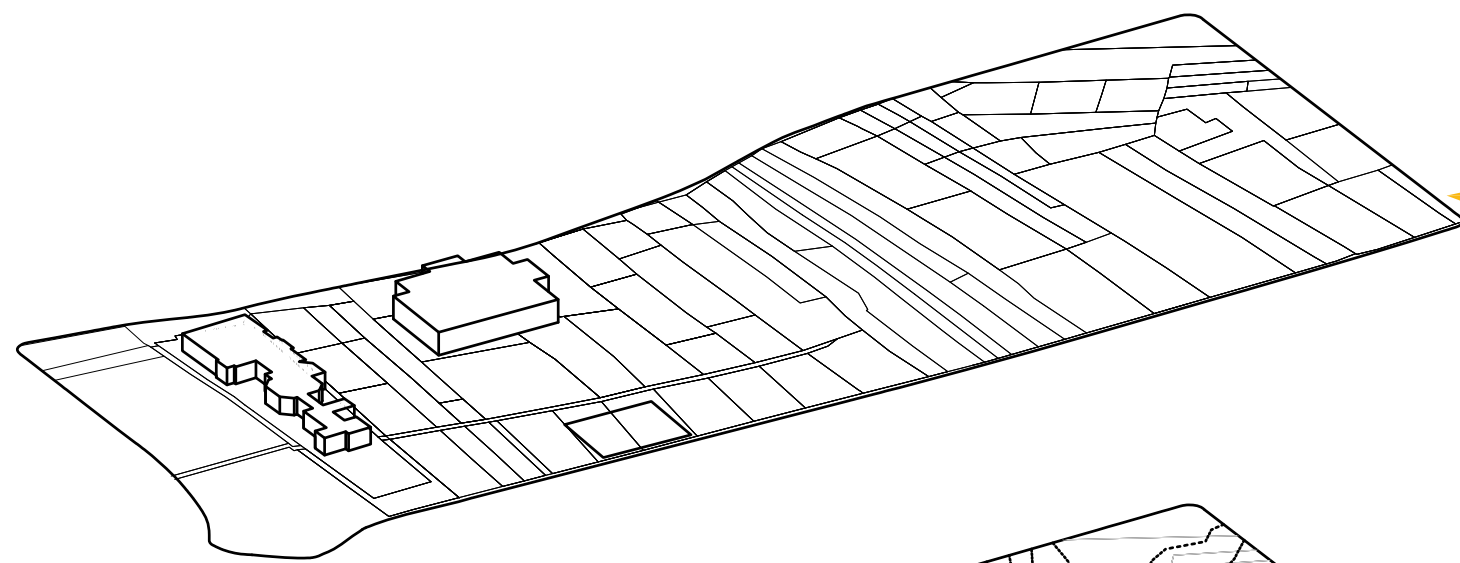
Zona Arapovac se nalazi u neposrednoj blizini centra, uz rub novog naselja Japirko

The background is a detailed architectural site plan or urban layout, rendered in a light teal color. It shows a grid of streets, building footprints, and various site features. Two large, yellow callout bubbles with dashed white borders are overlaid on the plan. The first bubble, located in the upper left, contains the title 'Opis koncepta'. The second, larger bubble on the right contains a paragraph of text and the name 'R.Koolhaas'.

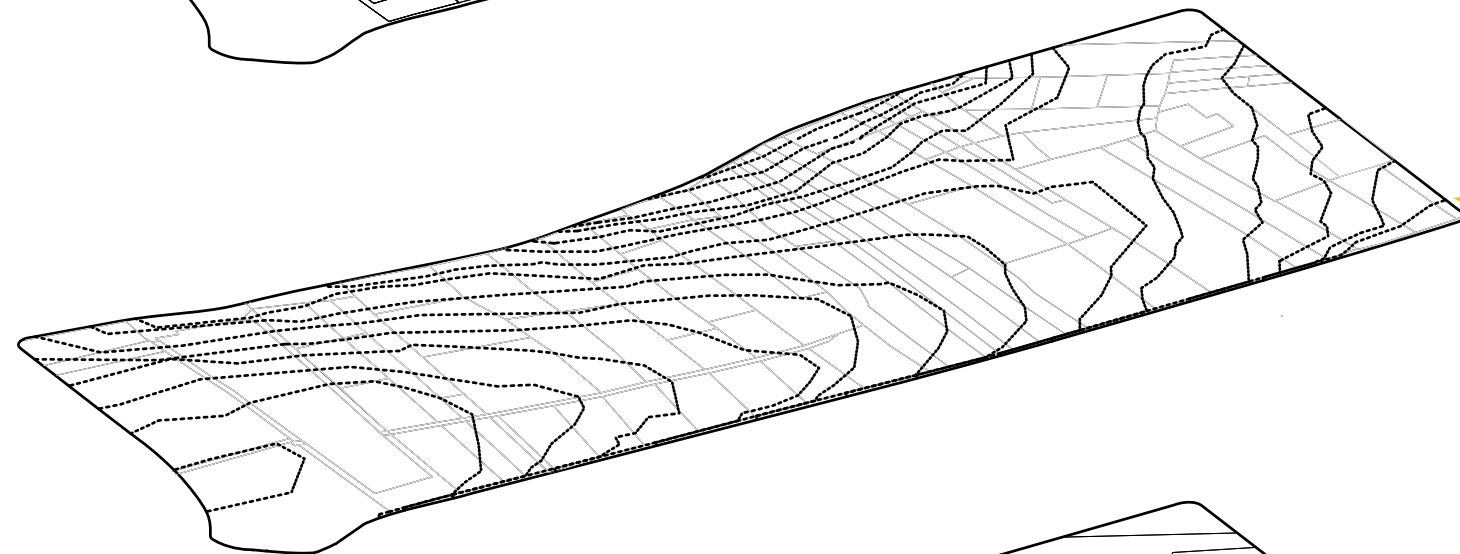
Opis koncepta

Potrebna je doza nevinosti da bi vjerovali da se u današnje vrijeme urbanizam može predvidjeti i kontrolirati. Vizije arhitekata su nestale u njihovim snovima o promjenjivosti i dodavanju na njihove nestvarne projekte. Dok je ono izgrađeno već izvan kontrole, subjekti političkih, društvenih i ekonomskih sila, to ne vrijedi za voide, praznine, što su možda zadnji slučajevi gdje su arhitektonska uvjerenja još uvijek uvjerljiva.

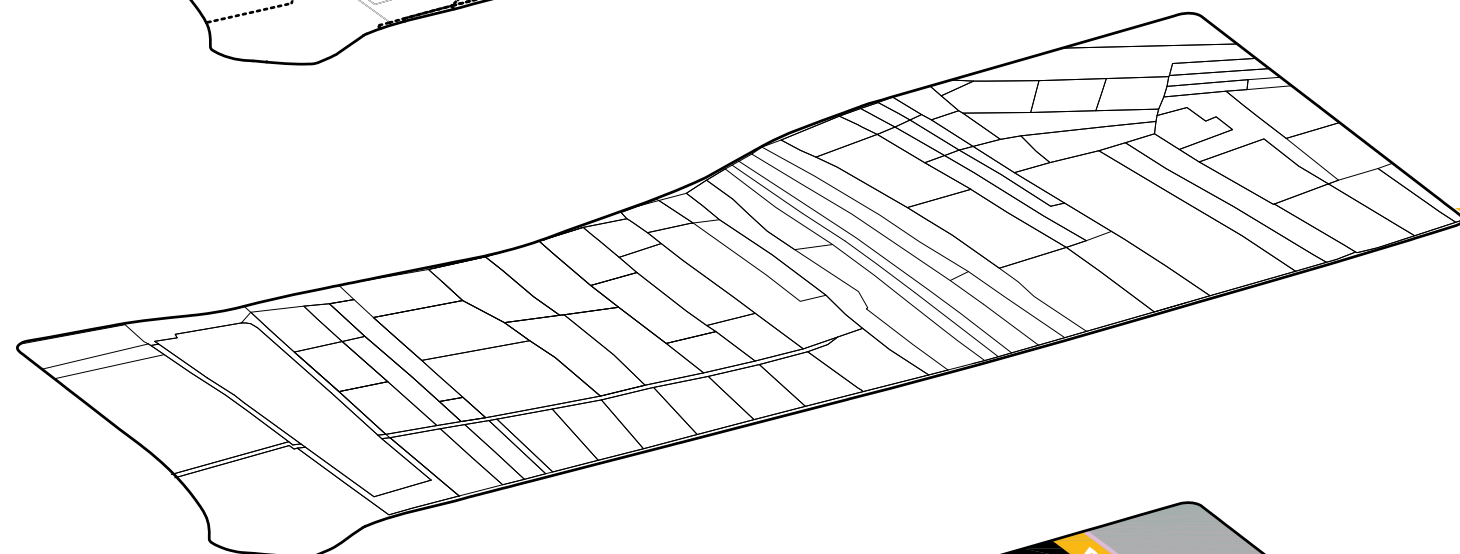
R.Koolhaas

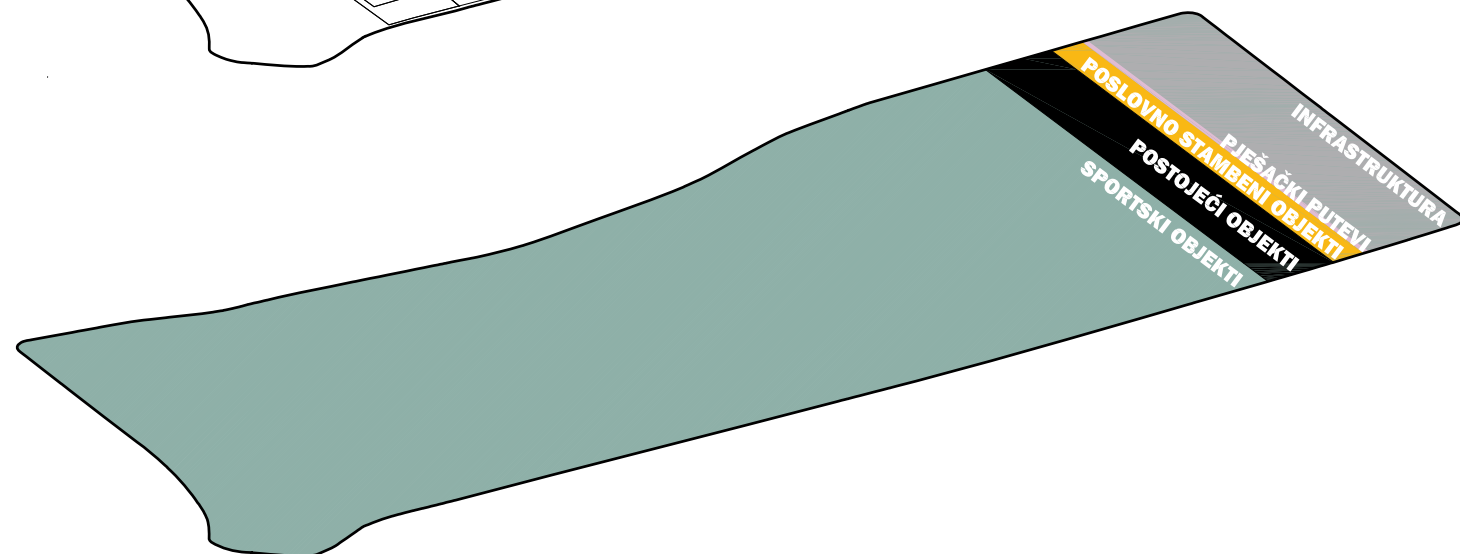
4.
Zatečeni objekti-gradnja zone po DPU-u se odvija sporo, ali izgrađena je osnovna škola, dok je sportska dvorana u nastajanju

3.
Topografija je bitan faktor unutar zone-zona je udolina između prirodnog brda na sjeveru i ceste na jugu

2.
Zatečene parcele unutar zone, trenutno se ne koriste ili se koriste u poljoprivredne svrhe

1.
Prikaz sadržaja i programa po Detaljnom planu uređenja

Cilj svakog kvalitetnog projekta je ostvariti samoodrživost, ne toliko u smislu tehničke samoodrživosti pojedine građevine, nešto što je postalo veoma moderno danas, već programatski, teritorijalno i psihološki. Trenutnom načinu djelovanja u urbanizmu nedostaje ozbiljno razmatranje faktora vremena, drugim rječima svijesti o istom. Održivo upravljati prostorom je upravljati vremenskim vijekom i razvojem prostora, što znači usredotočiti se upravo na promjene i esencijalnu dinamiku evolucije.

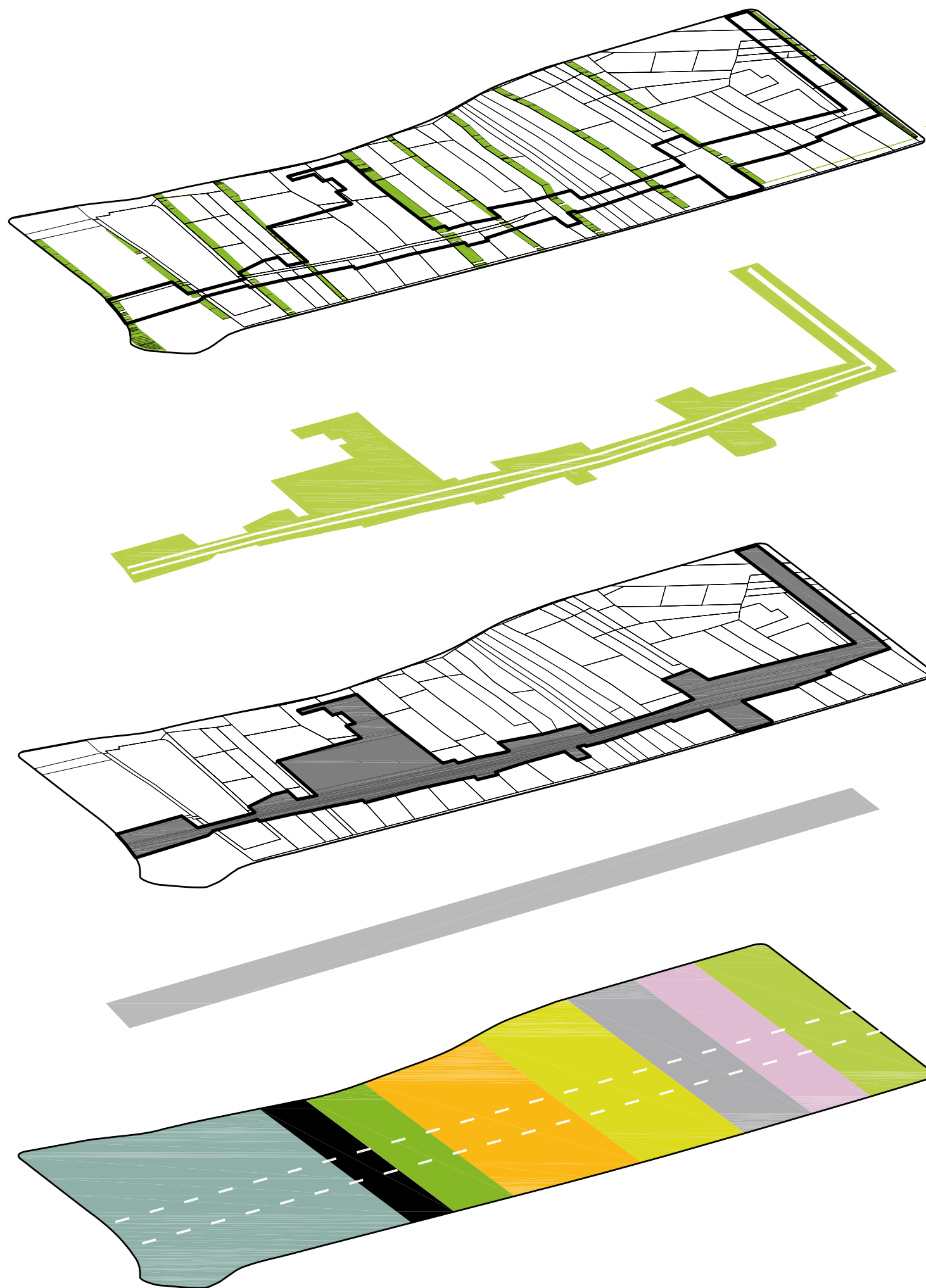
Takav pristup isključuje i odbacuje zamrznute vizije grada, modernistički pristup tabula rasa, od kojeg se urbanizam još nije u potpunosti emancipirao. Planeri još uvijek koriste ista pravila, koncepte, što ponekad djeluje kao igra, gdje najcjenjeniji urbanistički projekti nerijetko dožive i najveći neuspjeh. Pristup planiranja grada se uspoređuje s pristupom projektiranja građevine, samo u većem mjerilu.

Upravo kad se sva pozornost usmjeri ka dinamici promjene, uviđamo da su nam dosadašnji alati i koncepti skoro pa beskorisni, te da postoji potreba za novim scenarijima.

Prepreke u urbanizmu uvijek postoje, i dok je opći stav da su ti problemi financijske i političke pozadine, (nerijetko i jesu), glavni problem je ipak kulturološke prirode. Samo prihvaćanje tog problema omogućuje mnogo opušteniji i učinkovitiji pristup.

Jedan od većih kulturoloških problema je onaj kojeg stvaramo mi - arhitekti i urbanisti - a to je pristupanje svakom prosječnom dijelu grada kao da je natprosječan.

Trenutni cilj je upravo suprotan, a to je otkrivanje stalne i nepromjenjive strukture grada, u cilju korištenja iste pri stvaranju modernih, ali 'prosječnih' prostora.

8.

Prirodno strujanje zraka na lokaciji već postoji u smjeru sjever-jug. U cilju njihovog sačuvanja predviđene su trake zelenila koje ne smiju biti izgrađene

7.

Oblikovanjem šetnice podjelom u 3 zone, dotad nepravilnog oblika šetnica postaje brza veza koja spaja sve sadržaje

6.

Oduzimanjem 20 % površine susjednim parcelama, projekt dobiva zelenu šetnicu rekreacijskog karaktera

5.

Prikaz sadržaja i programa po prijedlogu projekta

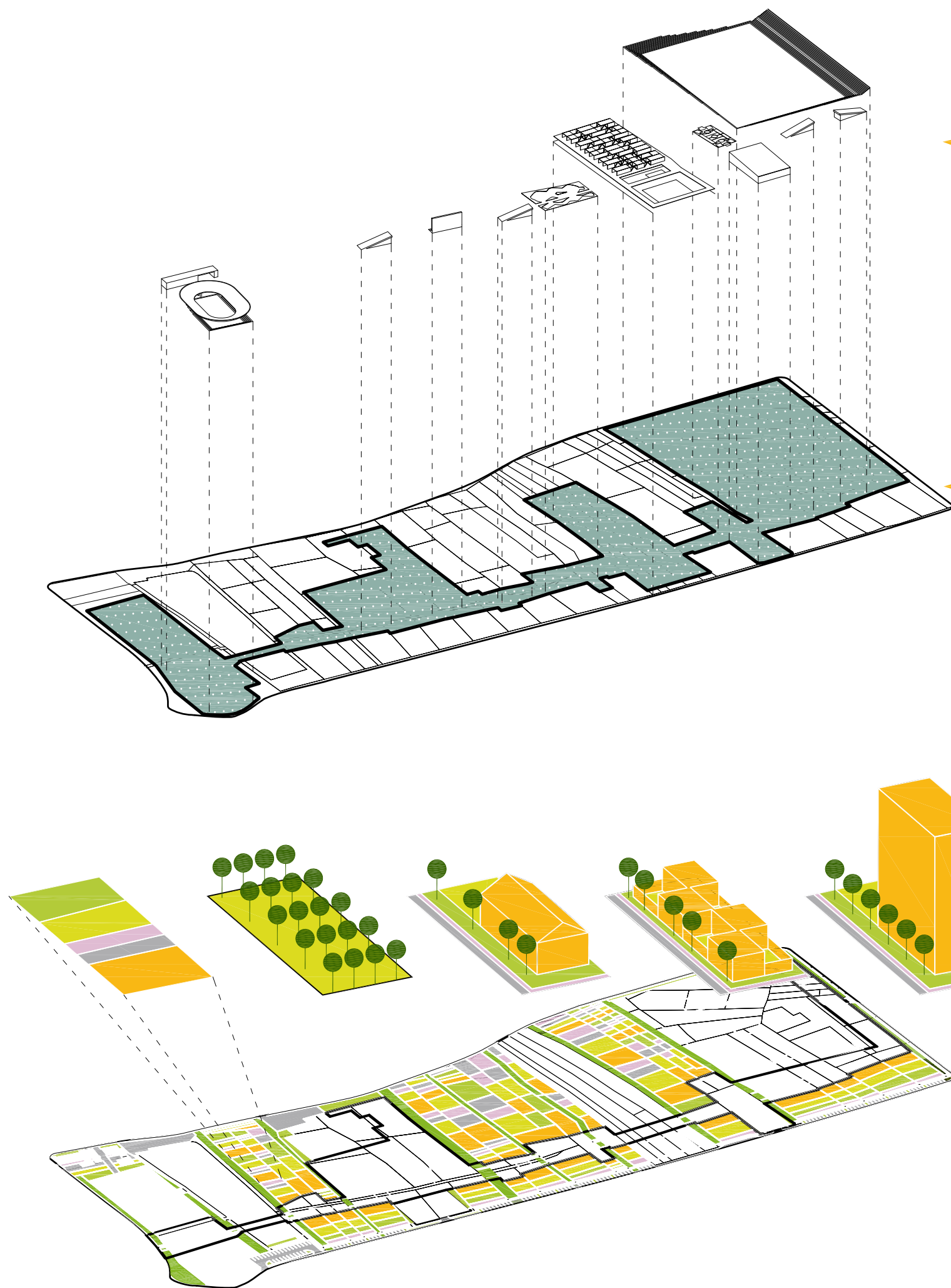
Promatranjem svih kompleksnih urbanih tkiva, pritom ujedno i zanimljivih i živih, može se primjetiti da su oni nastali gomilanjem sadržaja kroz određeni vremenski period, oslanjajući se isključivo na strukturu. Oni su manje planirani i stoga više kompleksni. Samoorganizacija nije isto što i kaos, to je naprotiv viša razina reda. Ona se ne događa umjesto planiranja, već kao nusproizvod planiranja.

Adaptivnost strukture da prihvati promjene koje donosi vrijeme je ono što drži grad živim.

Stare gradske jezgre, kao što je i centar Splita, su upravo proizvod transformiranja i adaptiranja postojećih struktura, samoorganizacijom i bez stroge podjele sadržaja. Takvi prostori imaju izvredan karakter javnog prostora, omogućuju raznolike sadržaje i njihova preklapanja, iznenađenja i neočekivane situacije.

Samoorganizacija i planiranje ne trebaju bit suprostavljeni, niti jedan grad nije nastao pukim gomilanjem sadržaja i građevina, dok kao što je već navedeno niti jedan grad ne može živjeti ako ne omogućava promjene. Ono što je dužnost urbanista je postaviti određeni broj logičnih pravila unutar kojih se dopušta samoorganizacija.

Potrebno je također reaktivirati razmjenu informacija između stanovnika i vlasti kroz neformalne procese participacije bazirane na svakodnevnim običnim modifikacijama individualnog i kolektivnog prostora, u različitim mjerilima. Tradicionalni procesi neformalnih participacija trebaju biti omogućeni unutar prostornih uvjeta koji moraju biti pažljivo indetificirani, organizirani i planirani. Ako takvi neformalni procesi nisu s jednakom važnošću integrirani u sistem planiranja, poveznica između urbanističkih planova i običnog prostora neće postojati, s time smanjujući razinu demokracije unutar planiranja.

12.

Sportski, rekreacijski i ugostiteljski sadržaji se smještaju uz i na samoj šetnici- osi, postavljani okomito na njen smjer

11.

Prostor šetnice na sebe veže prostore novih sportskih sadržaja, te s njima čini cijelinu

10.

Oblikovanje građevina nije definirano, kao ni njihova visina i KiS, ostavljena je sloboda vlasnicima

9.

Vlasničke parcele su određene postotcima- 30% izgrađenosti, 20% privatnog zelenila, 20% javnog, 30% infrastruktura i pješački putevi

Jednom kad se fundamentalna važnost neformalnih procesa prizna i poštuje, ne možemo se vratiti planiranju grada kao završenog, prikazivanjem finalnog stanja zamrznute slike. Također se nebi smjeli baviti kreiranjem indetiteta, ljepote, ili pokušajima stvaranja utopija koje svojim pukim dizajnom stvaraju promjene u društvu. Zadatak je naprotiv stvoriti minimalne prostorne uvjete gdje neformalne adaptacije mogu početi i širiti se kroz vrijeme.

Pozornost se mora usmjeriti na:

- rješenja osnovana na dokazima, ne na dizajnu, ideologiji ili trendovima
- dimenziju običnog i znanost zdravog razuma
- prostorne promjene i evoluciju, za razliku od završenog umjetničkog djela
- interes o procesima neformalnih participacija
- strukturalistički pristup koji stavlja naglasak na ponavljajuća prostorna pravila
- stilski neutralan stav (koliko je to moguće)

Projekt predlaže poticanje neformalnih participacija unutar vlasničkih parcela, koje su određene isključivo parametrima (postotcima). Pokušaji total dizajna i potpune kontrole nad konačnim izgledom su odbačeni, ono čime se projekt bavi je javnim prostorom, i čuvanjem istog.

Ljudi mogu naseliti bilo što. Mogu biti nesretni u bilo čemu i sretni isto tako. Sve više mislim da arhitektura nema veze s tim. Naravno, to je ujedno i oslobađajuće i alarmantno.

SITUACIJA MJ 1:2000

- Sportski sadržaji
- Javno zelenilo
- Ceste i parking
- Šetnica
- Pješački putevi
- Zelene trake
- Objekti KiG
- Privatno zelenilo
- Javno zelenilo
- Ceste i parking
- Pješački putevi

SITUACIJA MJ 1:1000

- Sportski sadržaji
- Javno zelenilo
- Ceste i parking
- Šetnica
- Pješački putevi
- Zelene trake

- Objekti KiG
- Privatno zelenilo
- Javno zelenilo
- Ceste i parking
- Pješački putevi

Stadion

Osnovna škola

Dvorana

Košarka

Tenis centar

Rukomet

Penjanje Klno

Skate park

Bazen

Teretana Boks

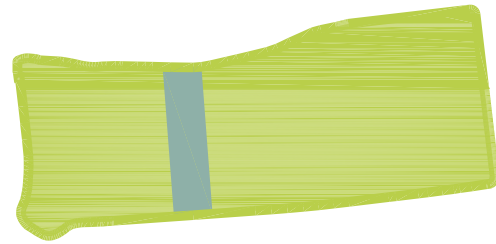
Garaža

**Tenis
centar**

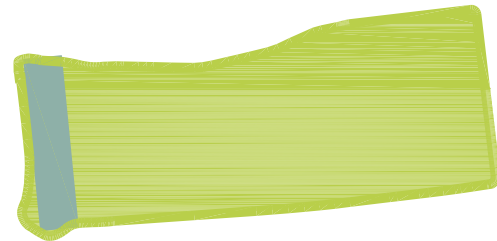

Tenis centar je postavljen na logičnu poziciju - nastavak postojećeg tenis kompleksa, iako je po Detaljnom planu uređenja pozicioniran u središnjem djelu obuhvata. Predložena pozicija zauzima dvije vlasničke parcele u vlasništvu banke, te se sastoji od četiri vanjska nenatkrivena terena i jednog terena s gledalištem. Vanjske terene i teren s gledalištem dijeli pješačka os s ugostiteljskim objektom.

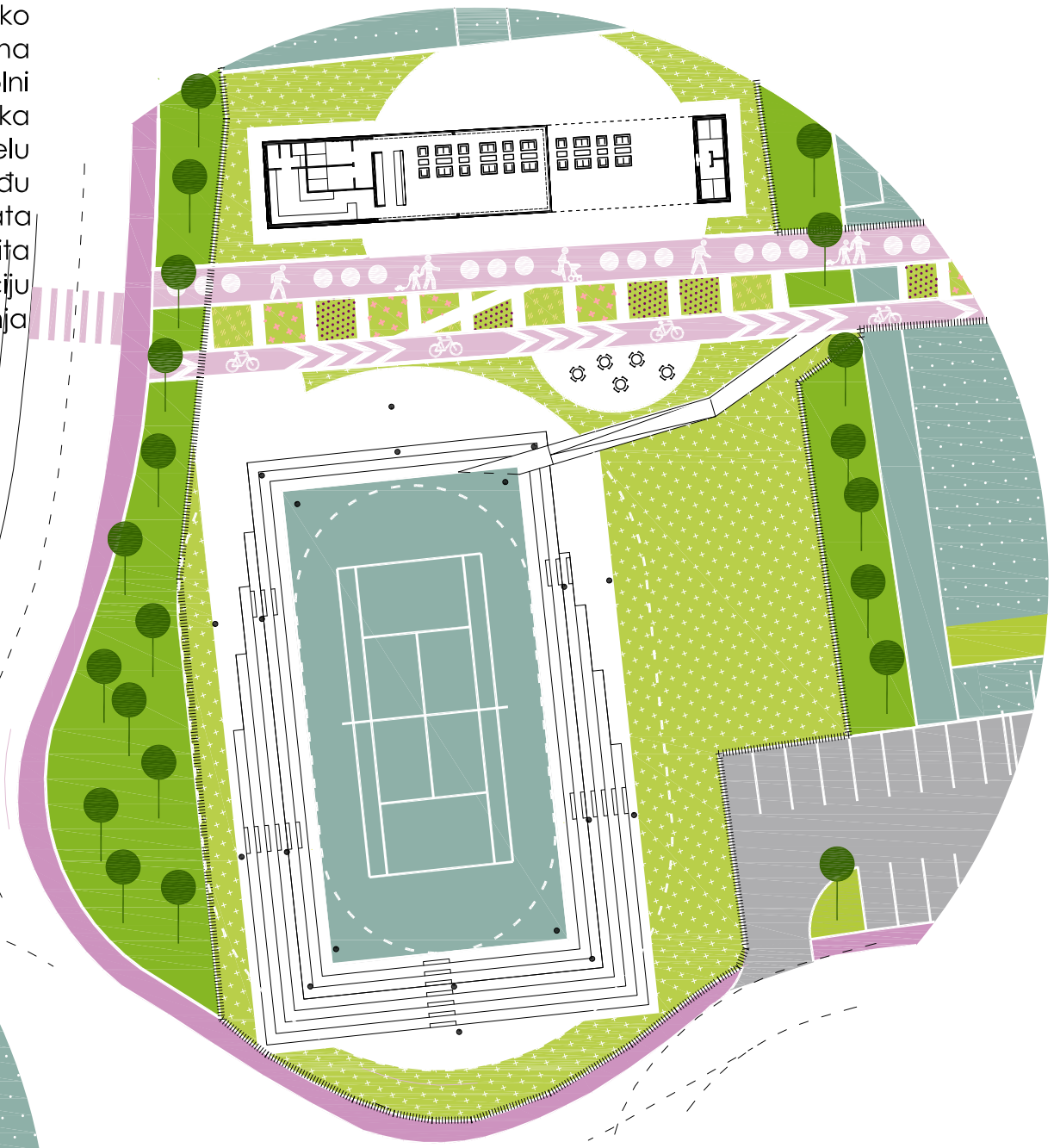
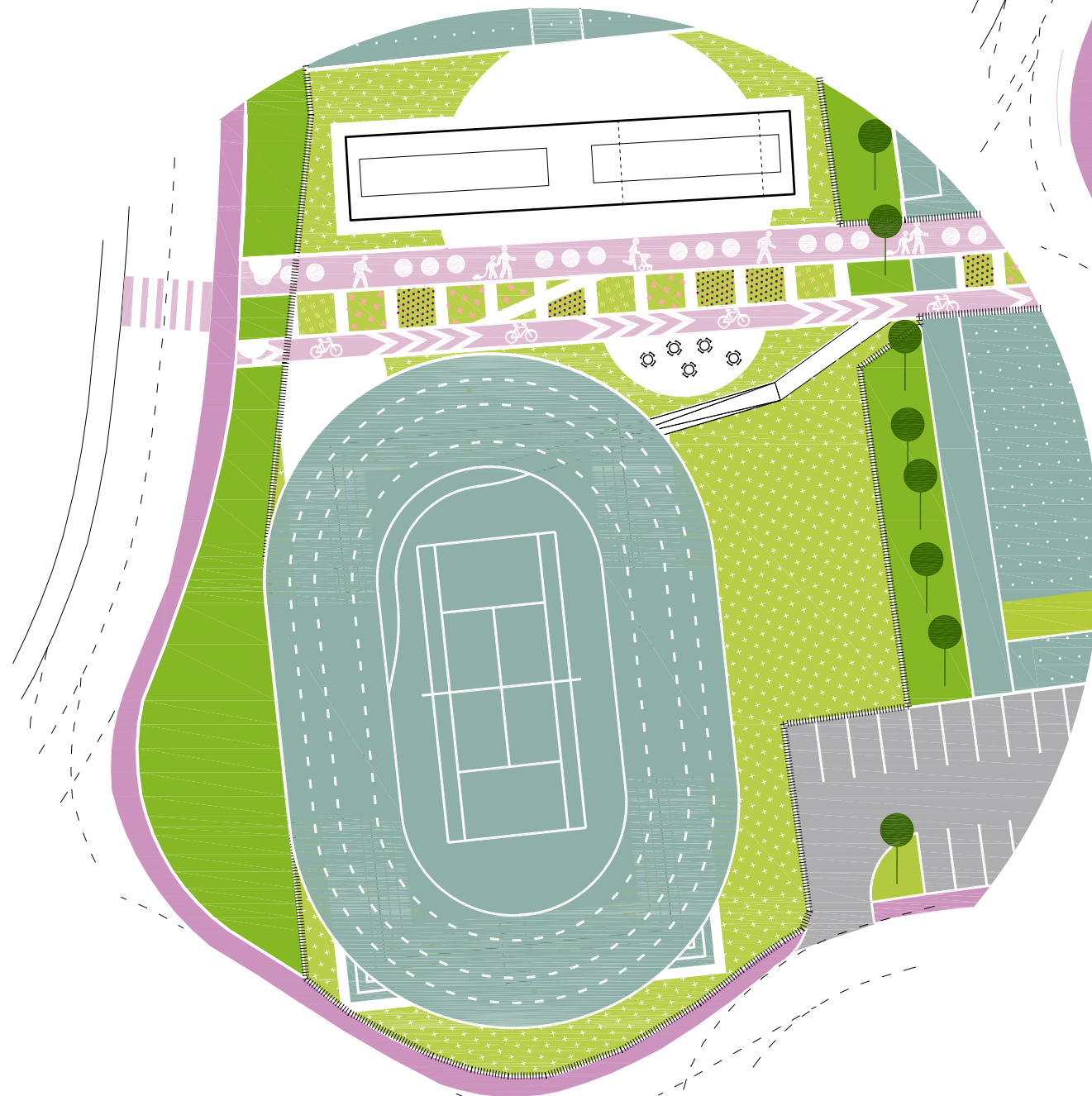
Tenis centar je prvi u nizu sportsko rekreacijskih sadržaja smješten okomito na zelenu rekreacijsku okosnicu, te uz kolni put na jugu viši za dva metra. Visinska razlika evidentna je i tipična za cijelu lokaciju, pa je razlika terena u između ceste i terena unutar obuhvata prihvaćena kao forte zadatka, potrebna posebnost koja će iznaći dispoziciju sadržaja potencirajući zanimljivost rješenja

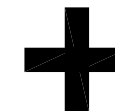
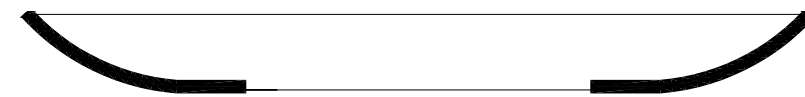
Lokacija po DPU

Lokacija po projektu

Gledalište teniskog igrališta je otvoreno i vanjsko. Ono prati nagib terena mimikrirajući se u topografiju i okolni pejzaž. S time je ono primjerenije lokaciji i cjeloukupnom ambijentu. Tribine su natkrivene, te umjesto jednoznačne nadstrešnice, projekt dobiva treću dimenziju, nadstrešnicu koja je ujedno i VELODROM. Velodrom je rampom priključen na biciklističku stazu koja je sastavni dio zelene osi projekta.

Sportski sadržaji

Javno zelenilo

Ceste i parking

Šetnica

Pješački putevi

Zelene trake

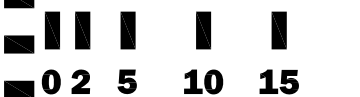
Objekti KiG

Privatno zelenilo

Javno zelenilo

Ceste i parking

Pješački putevi

Sportski sadržaji

Javno zelenilo

Ceste i parking

Šetnica

Pješački putevi

Zelene trake

Objekti KiG

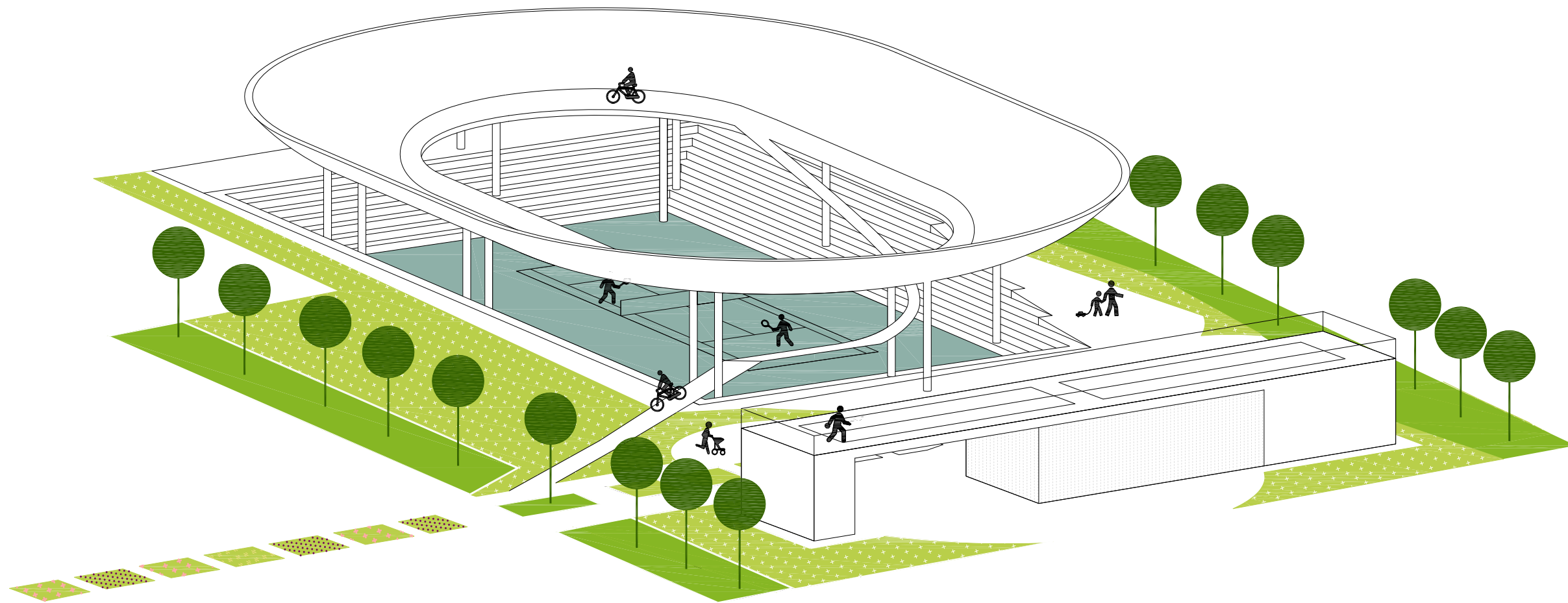
Privatno zelenilo

Javno zelenilo

Ceste i parking

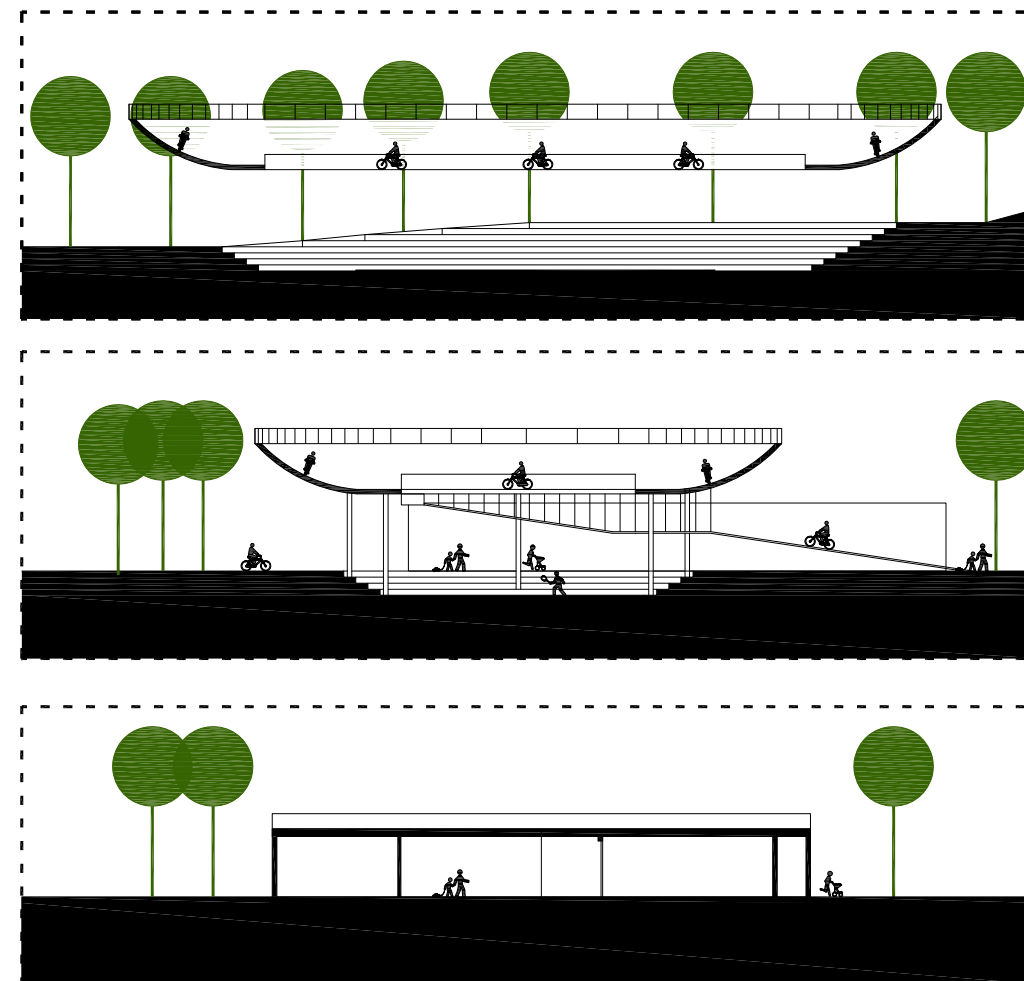
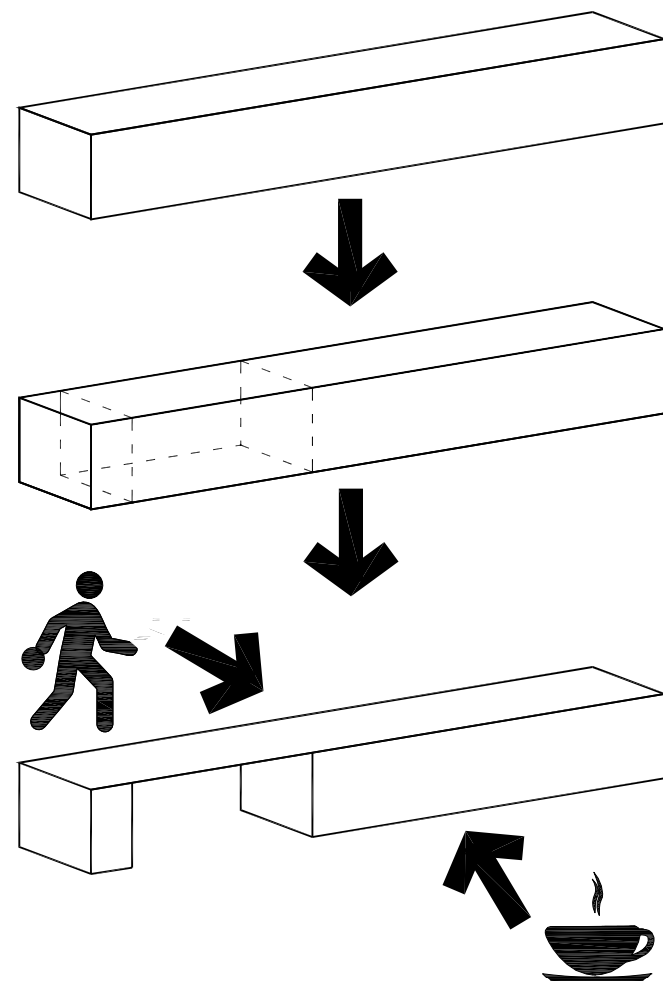
Pješački putevi

0 2 5 10 15

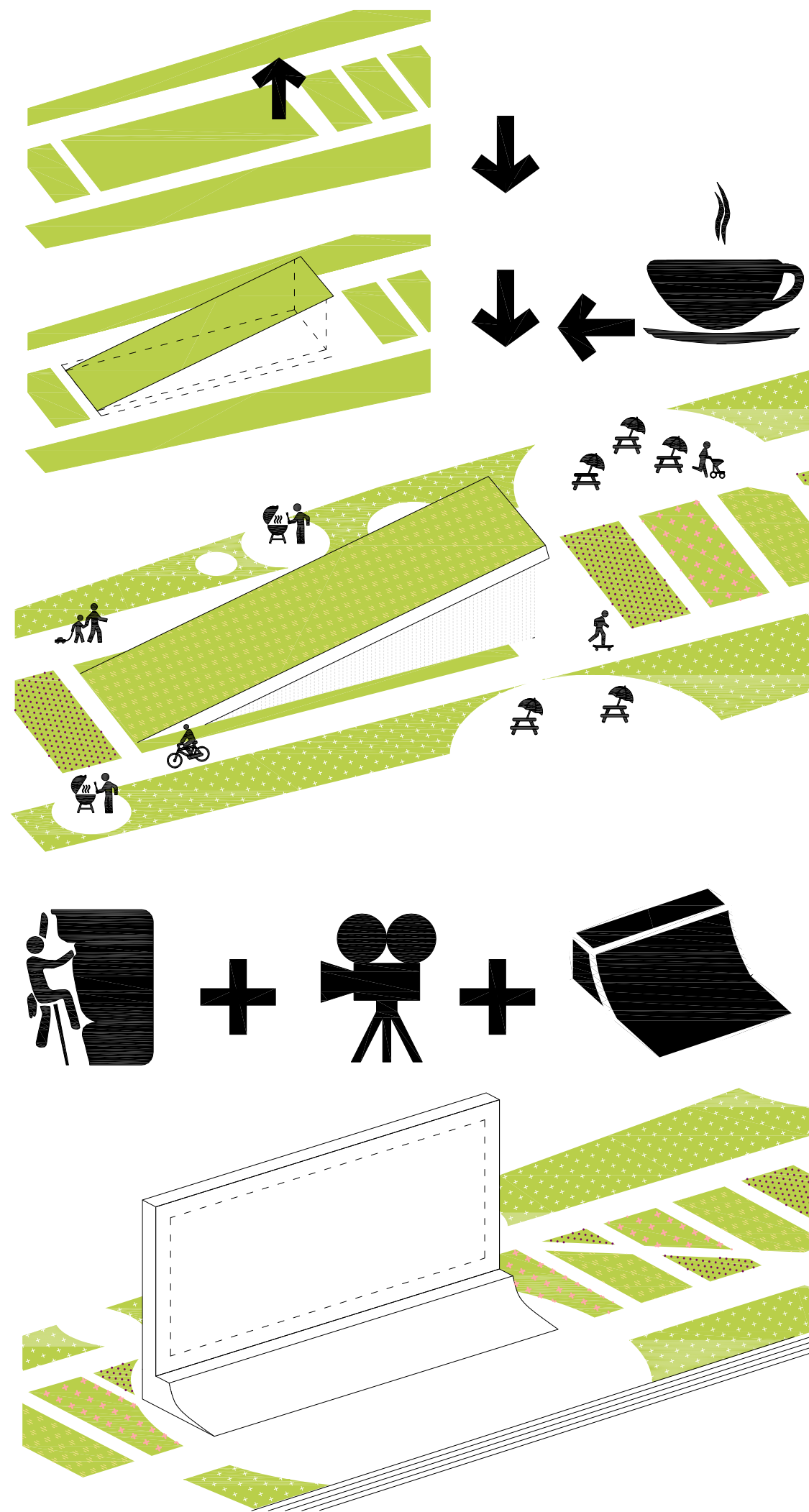
Objekt restorana je strateški postavljen na sam početak obuhvata, s planiranim nastavkom prema centru grada Solina. On je jednostavan volumen kvadra, kojem je oduzet središnji dio, te tim void postaje otvoreni, ali natkriveni produžetak restorana. On dijeli objekt na restoran, njegov vanjski dio i javne sanitarije za posjetitelje. Oblikovanje je također jednostavno, pune i transparentne plohe, ovisno o sadržaju.

Restoran je hibrid u okomitom smjeru, te se na krovu objekta nalazi bočalište, točnije, dva zoga za balote. Bočalište je važan element dalmatinske kulture, te često privlači veliki broj ljudi, neizostavan je element u mnogim naseljima i susjedstvima. Nakon objekta restorana se nastavlja teniski centar, s terenima na otvorenom, koji su povezani s zelenom osi upravo preko voida restorana. Prostor tenis centra i restorana omeđen je linijama zelenila.

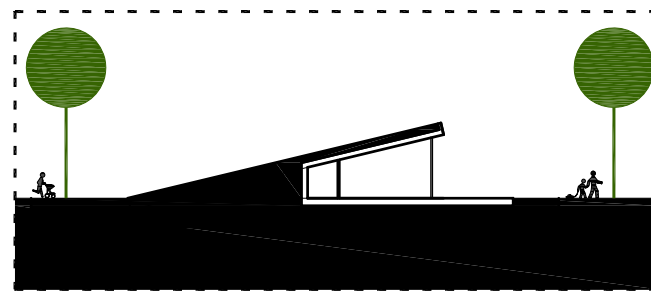

Šetnica

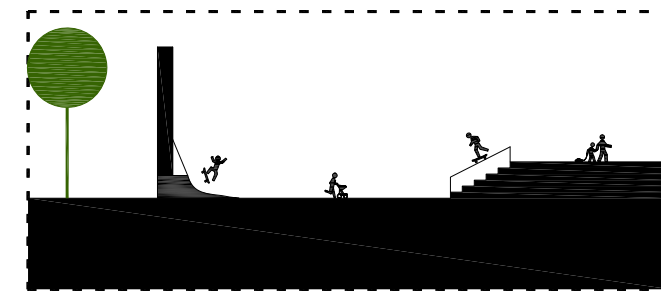

Unutar rekreacijske osi se nalazi isključivo zelenilo, osim ugostiteljskih objekata. Oni su oblikovani u skladu s okruženjem, te su konceptualno zelena traka koja u jednom trenutku dobiva rez i uzdigne se, i time stvori prostor ispod sebe. Taj prostor se jednostavno zatvori transparentnom staklenom stijenom te postaje ugostiteljski objekt. To su caffe barovi, koji su flocrtnom površinom mali, ali imaju ekstenziju na vanjski prostor. Krov im je zeleni i prohodni, u konstantom nagibu. Prostorije caffe bara najniže visine su utilitarni - sanitarije i sprema, dok je ostatak prostora slobodan i fluidan. Ugostiteljski sadržaj nije predviđen u DPU-u, iako je u dalmatinskoj kulturi neizostavan element. Postavljanjem ovakvog prototipa, karakter prostora ostaje rekreacijski, ali ispunjava jedan od nužnih uvjeta koji određuju korisnost i posjećenost same zone.

Kompleks sportske dvorane, vanjskog rukometnog igrališta i garaže je drugi koji se izgradio u zoni Arapovac. Nalazi se do Osnovne škole kraljica Jelena, s kojom je započeta gradnja po Detaljnom planu uređenja. Kompleks sportske dvorane je u nastajanju, izgrađeni su sportska dvorana i garaža, dok trg još nije dovršen. U planovima je nedefiniran, sa neiskorištenim razlikama u visinama. Prijedlog trga u ovom projektu je jednostavan, očišćen od svih nepotrebnih elemenata, za veća okupljanja. Razlika u terenu je iskorištena za gledališta- prema vanjskom rukometnom terenu kao vanjske tribine, a prema šetnici za kino i projekcije na otvorenom. Nasuprot tribina se nalazi jedinstven volumen koji ima više namjena. Glavna namjena mu je projekcijsko platno- ekran. S tim trg dobiva na većoj vrijednosti, a cijeli kompleks dobiva kulturni i društveni element. S suprotne strane, njegova visina se iskorištava kao stijena za penjanje, s pretpostavkom da je sport slobodnog penjanja sve popularniji, a u DPU nije pretpostavljen kao jedan od sadržaja. Element je zbog konstruktivnih razloga širi u dnu, te se to proširenje koristi kao quarter pipe - skate element, koji s gledalištem nasuprot stvara ekstenziju skate parka.

Sportski sadržaji

Javno zelenilo

Ceste i parking

Šetnica

Pješački putevi

Zelene trake

Objekti KiG

Privatno zelenilo

Javno zelenilo

Ceste i parking

Pješački putevi

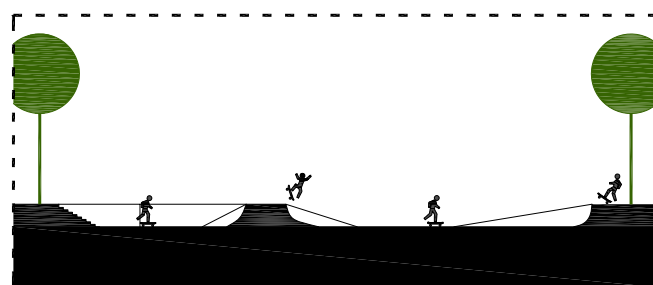
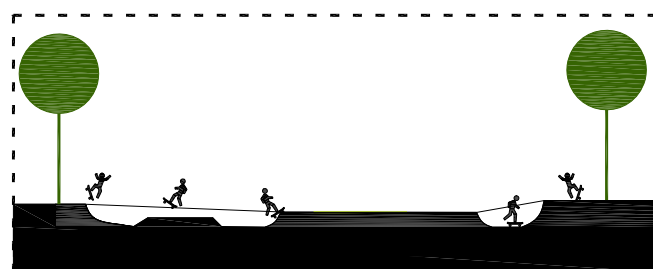
0 2 5 10 15

**Skate
park**

skateboarding originalno potječe s ulica, ko-egzistirajući s drugim urbanim aktivnostima. Kako je njegova popularnost porasla, skateboarding je pomaknut u rubna područja, te s tim pomaknut iz grada iz kojeg je i potekao.

Spajanjem skateboardinga s drugim sportsko rekreacijskim sadržajima i vraćenjem skate kulture u srce zbivanja, koristi imaju i korisnici istog i ostatak populacije.

Oblikovanje skate parka je često neisprojektirano- na betonskoj podlozi se postave drveni elementi u pravilnim nizovima, dok je skate još uvijek popularniji na ulicama- gdje je i počeo. Ovaj prijedlog pokušava pomiriti pravilnost i točnost elemenata skate parka, ali u neobaveznijoj, fluidnijoj formi. Okolno zelenilo prodire u samu površinu parka, dok zelena, pješačka i biciklistička os dijeli skate park na dva dijela. Omeđuju ga također zelene trake. Fluidna forma skate parka na sebe prihvaća sve osnovne elemente (half pipe, quarter pipe, rampe, stubišta i slično).

U neposrednoj blizini skate parka nalaze se proširenja u robnom zelenom pojasu, koja služe boravku u prirodi. Sastoje se od izletničkih stolova i roštilja.

Sportski sadržaji

Javno zelenilo

Ceste i parking

Šetnica

Pješački putevi

Zelene trake

Objekti KiG

Privatno zelenilo

Javno zelenilo

Ceste i parking

Pješački putevi

0 2 5 10 15

Boks dvorana

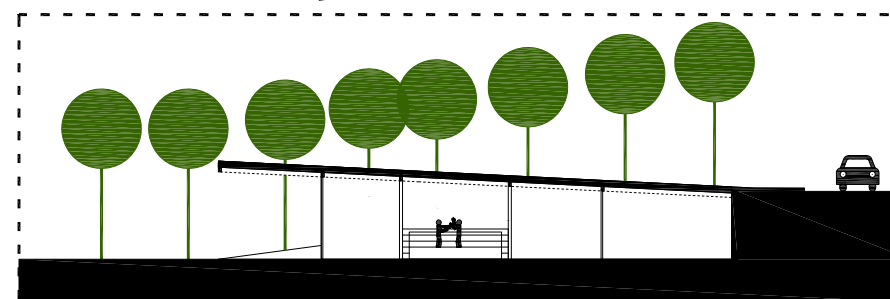
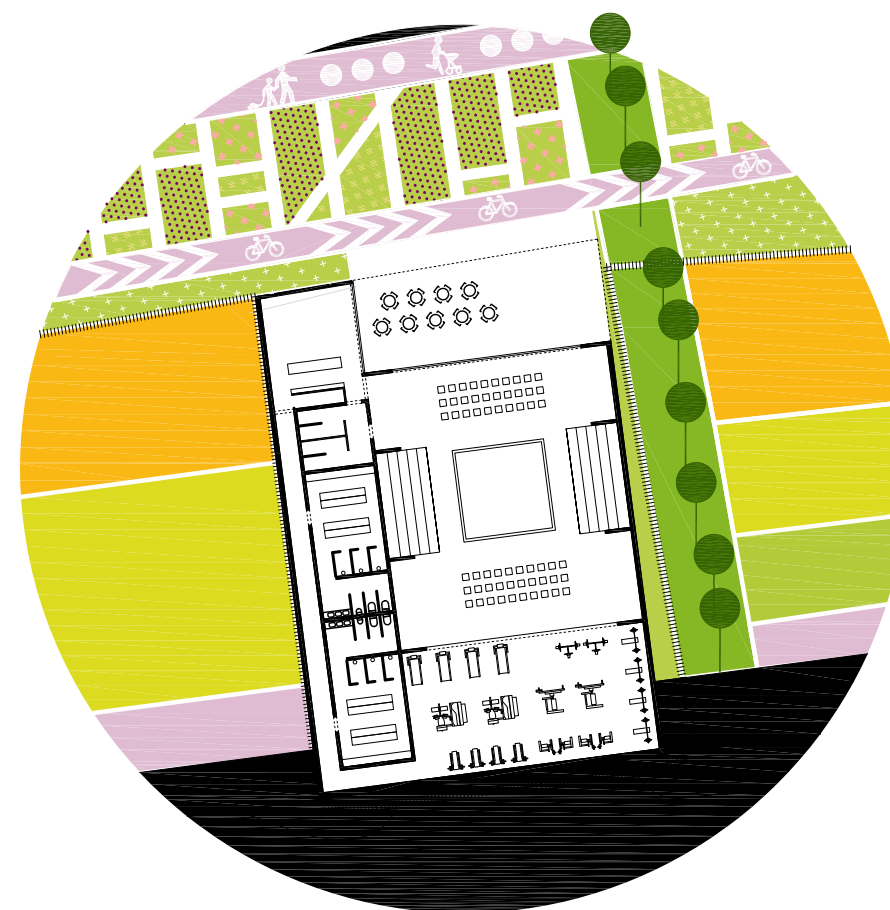
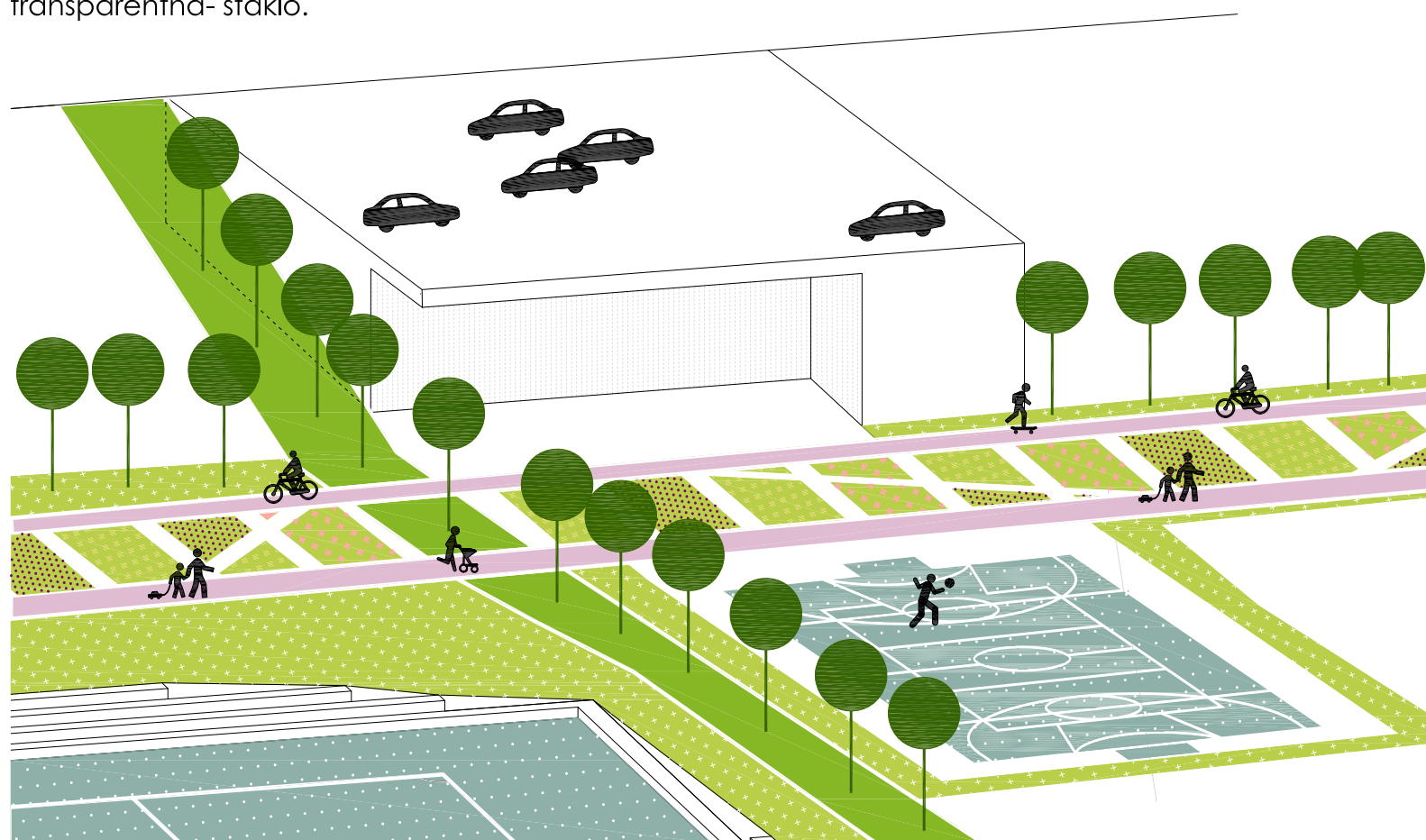
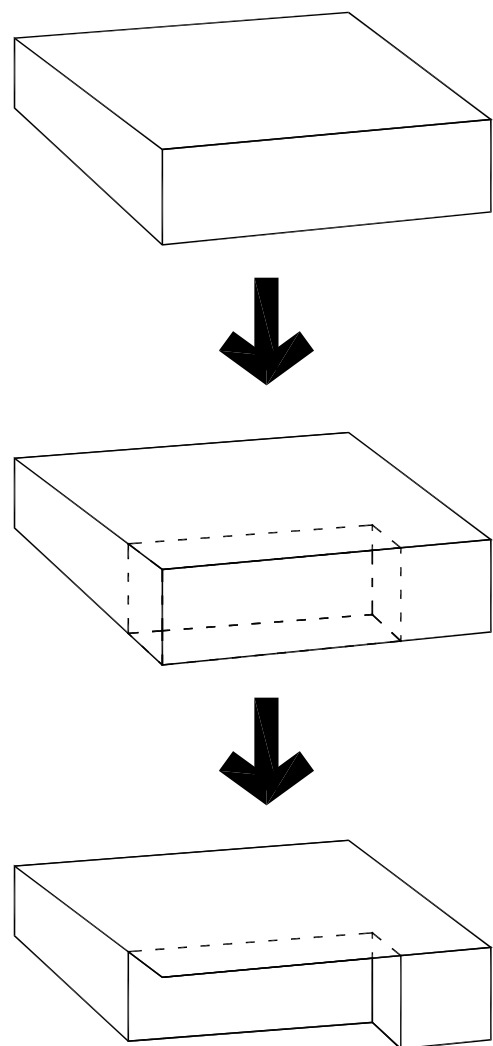

Dvorana za boks zamjenjuje dosad improvizirane prostore za održavanje treninga kao što su garaže, podrumi i slično.

Smještena je na prostoru postojećeg parkinga kojeg koriste stanari nasuprotnih zgrada. Kao što je slučaj dužinom cijele ulice Put mira, postoji razika u visini terena i ulice. Između kote ceste i kote terena u ovom slučaju je 3.5 metra, te je ta razlika savladana kosim parkingom. On je većeg nagiba nego što je dopušteno u teoriji, i s toga veoma neiskoristiv.

Umetanjem volumena dvorane za boks, ta razlika terena se savladava na način da se krov dvorane koristi za parking. Time uz istu tlocrtnu površinu se povećava broj parkirnih mjesta, te dobiva nova i potrebna dvorana.

Volumen dvorane za boks je u početnoj fazi jednostavni kvadar, radi potrebne visine unutar boks dvorane krov postaje pod blagim nagibom. Oduzimanjem kvadra u prednjem planu objekt dobiva natkriveni vanjski prostor, koji služi za gledanje i kao vanjski prostor caffe bara. Oblikovanje je također podređeno oduzimanju od punog- oplošje je puna ploha, dok gdje je nastao rez je transparentna- staklo.

Sportski sadržaji

Javno zelenilo

Ceste i parking

Šetnica

Pješački putevi

Zelene trake

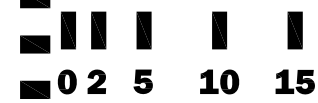
Objekti KiG

Privatno zelenilo

Javno zelenilo

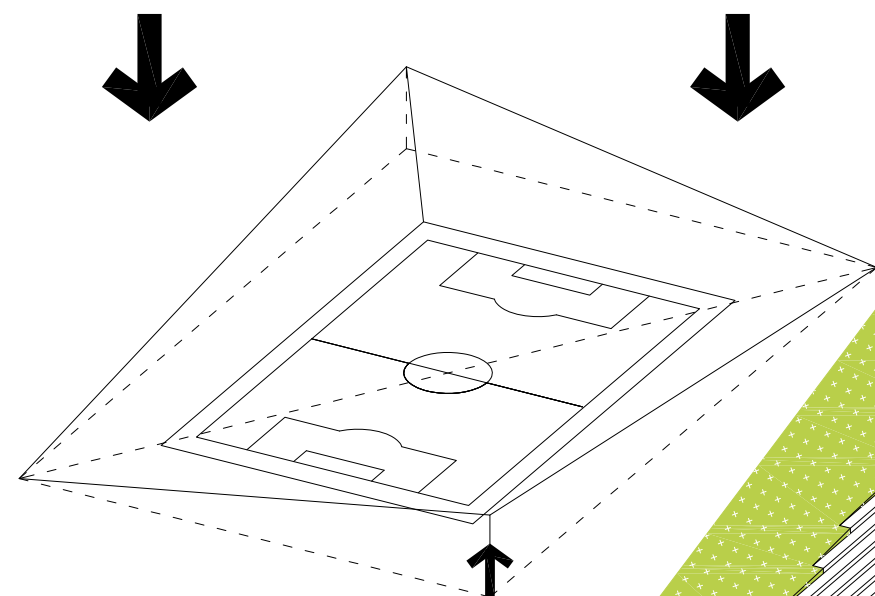
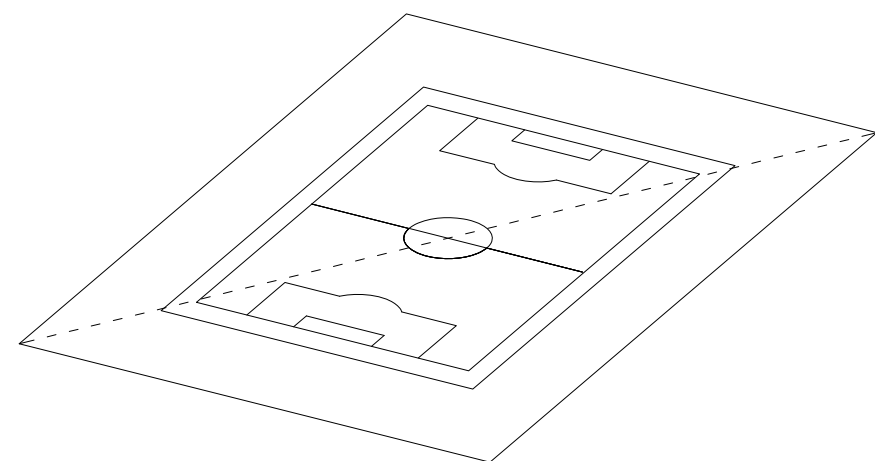
Ceste i parking

Pješački putevi

Nogomet stadion

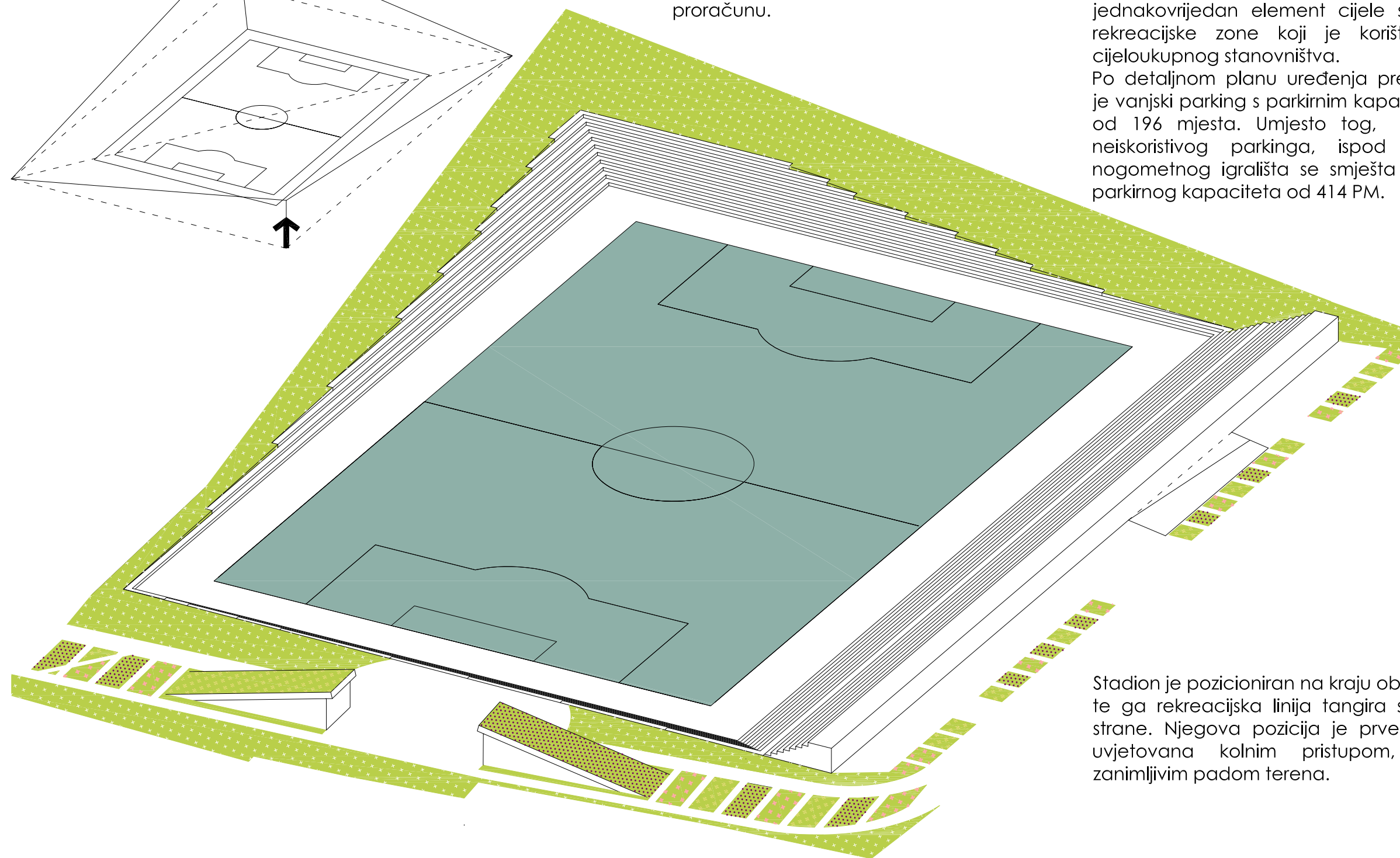

Grad Solin broji 20 tisuća stanovnika, te ga predstavlja nogometni klub NK Solin. S obzirom na broj stanovnika koji gravitira sportsko rekreacijskoj zoni Arapovac, te činjenici da NK Solin je trenutno u trećoj hrvatskoj nogometnoj ligi, gradnja velebnog stadiona je u potpunosti nepotrebna. Nogometni stadioni su često neiskoristivi većinom vremena- ograđeni, s mogućnosti pristupa isključivo na nogometnim utakmicama ili koncertima. Za njihovu izgradnju su potrebna velika ulaganja koja se nerijetko neisplate. S obzirom na to da grad Solin već ima nogometno igralište, te na već spomenut status kluba NK Solin, stadion planiran po DPU će teško pronaći svoje mjesto u proračunu.

Prijedlog novog stadiona je stoga veoma jednostavan, te bi se čak mogao nazvati čuvarom prostora za mogući ozbiljniji stadion u budućnosti (uvjetovano uspjehom NK Solina).

Iskorištavajući prirodni pad terena, tribine su usječene u isti, izdižući se na rubovima dijagonalno. Postavljen je i niski volumen s dodatnim sjedećim mjestima koji u sebi sadrži i sanitarije za posjetitelje, svlačionice, teretanu i sl. Teren je slobodan svim posjetiteljima, te korištenjem prirodnog nagiba za gledalište, omogućeno je i gledanje na okolnom terenu. Teren služi svrhama raznih okupljanja, te je umjesto zatvorenog i ekskluzivnog prostora, jednakovrijedan element cijele sportsko rekreacijske zone koji je korišten od cijeloukupnog stanovništva.

Po detaljnom planu uređenja predviđen je vanjski parking s parkirnim kapacitetom od 196 mjesta. Umjesto tog, veoma neiskoristivog parkinga, ispod samog nogometnog igrališta se smješta garaža parkirnog kapaciteta od 414 PM.

Stadion je pozicioniran na kraju obuhvata, te ga rekreacijska linija tangira sa dvije strane. Njegova pozicija je prvenstveno uvjetovana kolnim pristupom, ali i zanimljivim padom terena.

Sportski sadržaji

Javno zelenilo

Ceste i parking

Šetnica

Pješački putevi

Zelene trake

Objekti KiG

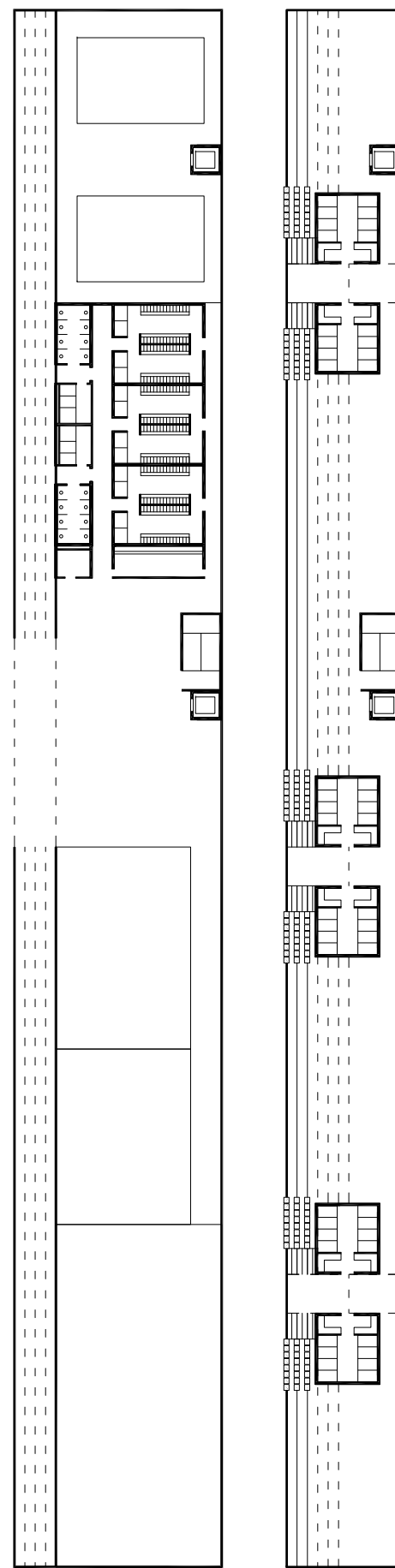
Privatno zelenilo

Javno zelenilo

Ceste i parking

Pješački putevi

0 2 5 10 15

**Sportski
sadržaji**

**Javno
zelenilo**

**Ceste i
parking**

Šetnica

**Pješački
putevi**

**Zelene
trake**

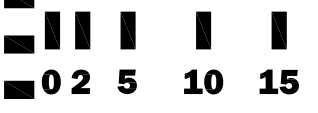
**Objekti
KiG**

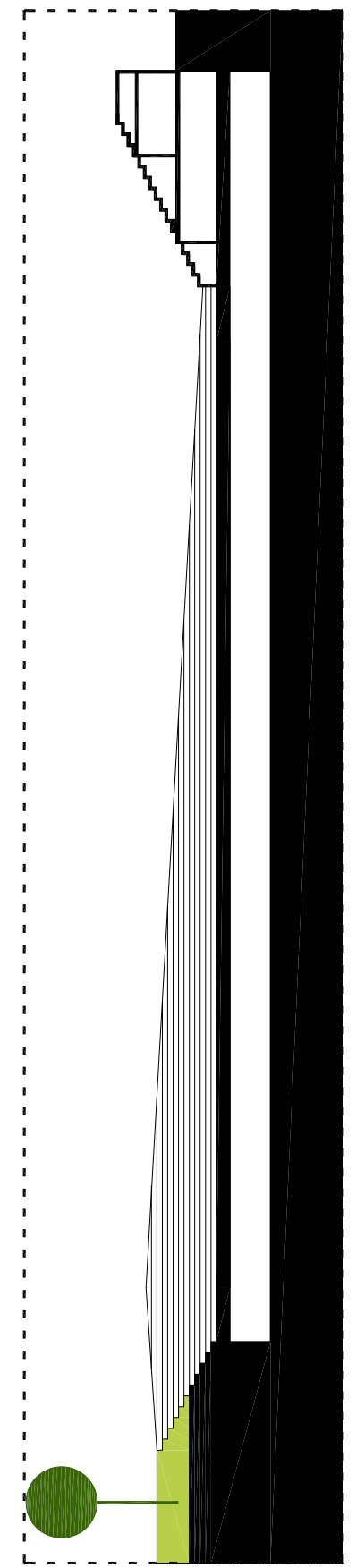
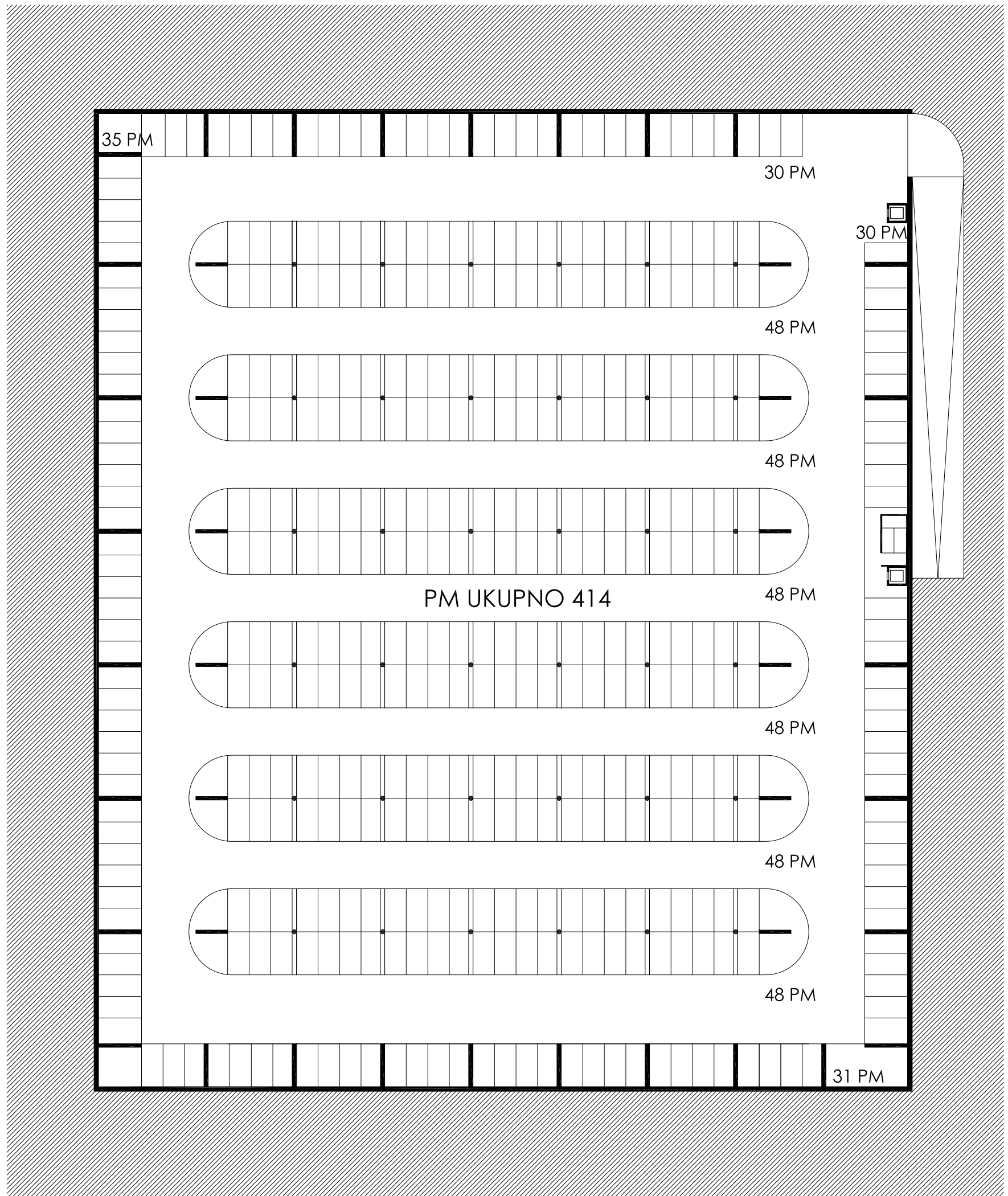
**Privatno
zelenilo**

**Javno
zelenilo**

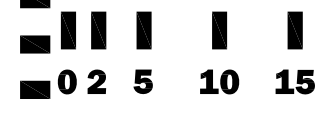
**Ceste i
parking**

**Pješački
putevi**

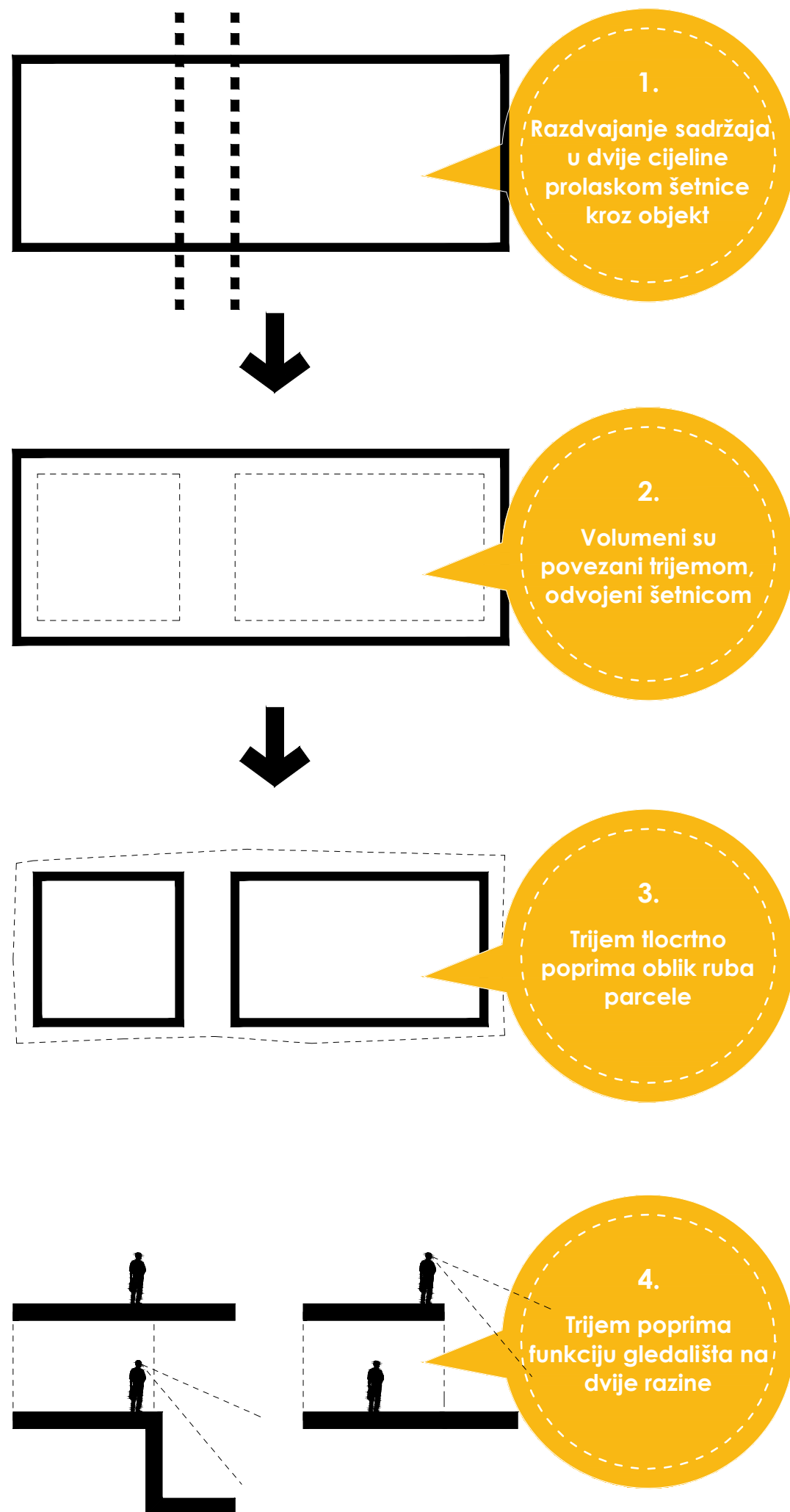
- **Sportski sadržaji**
- **Javno zelenilo**
- **Ceste i parking**
- **Šetnica**
- **Pješački putevi**
- **Zelene trake**
- **Objekti KiG**
- **Privatno zelenilo**
- **Javno zelenilo**
- **Ceste i parking**
- **Pješački putevi**

Bazeni

URBANISTIČKO RJEŠENJE

Naslanjajući se na postojeće urbanističko rješenje sportsko rekreacijske zone, projektom se predviđa izgradnja bazena. Uz već spomenuti bazen simbiotički je priključen smještaj za sportaše - tim zgrada postaje hibrid.

Potentan urbanizam time zadatak čini lakšim, jer projektu omogućava idealnu poziciju u odnosu na okolinu. Bazena je smješten okomito na glavnu okosnicu urbanizma- zelenu pješačku i biciklističku os koja prolazi kroz sam objekt i veže ga na sebe.

Ona dijeli sklop na dvije logične cijeline - zatvoreni olimpijski bazen s popratnim sadržajima, te vanjski, otvoreni bazen.

Kolni promet odvija se sjevernom stranom bazena, gdje je ujedno i smješten gospodarski ulaz u kompleksi parking gdje je omogućeno parkiranje osobnih vozila na 45 predviđenih mjesta.

Na parceli bazena nalazi se veći broj crnogoričnih stabala, koje je potrebno očuvati, te makadamski put između njih. Kolni pristup je stoga na poziciji makadamskog puta, a zelenilo je u potpunosti očuvano.

ARHITEKTONSKO OBLIKOVANJE

Kao što je već navedeno, pješačka os dijeli sklop na dvije logične cijeline - zatvoreni i otvoreni bazen koji su povezani trijemom. On služi kao gledalište kojeg bazen nema unutar sebe, te je otvoren za sve posjetitelje. To je hladni prostor, ali sa korištenjem šupljih betonskih blokova u oblikovanju, ipak zaštićen od atmosferilija. U prostoru vanjskog bazena on služi zaštiti od sunca, te se unutar njega pojavljuju utilitarni sadržaji, kao što su sanitarije, privatne svlačionice i sam pristup vanjskom bazenu.

Sadržaj bazen diktira jednostavno oblikovanje i pravocrtnost. Trijem doduše ne slijedi ista pravila. On je podređen urbanizmu, točnije, granici vlasničke parcele, koju trlocrtnim oblikom prati.

Visinska razlika evidentna je i tipična za cijelu lokaciju, pa je razlika terena u između ceste i terena unutar obuhvata prihvaćena kao forte zadatka, potrebna posebnost koja će iznaći dispoziciju sadržaja potencirajući zanimljivost rješenja. Zbog toga je smještajni kapacitet bazena u razini kolnog puta, s kojeg je omogućeno je javno korištenje trijema u svrhu gledališta, na dvije razine.

Ulaz za korisnike bazena se odvija unutar trijema, gdje se korisnik spušta na razinu bazena spiralnom rampom- Paviljon za pigvine je očigledna referenca.

Karakteristika projekta je i rubna ovojnica u razini zatvorenog bazena koja prima u sebe utilitarne sadržaje poput sanitarija, svlačionica, spremišta, teretane i spa elemenata, dovoljno zaštićene od pogleda i danjeg svjetla. Ta ovojnica je smještena ispod trijema te je iste tlocrtnne površine.

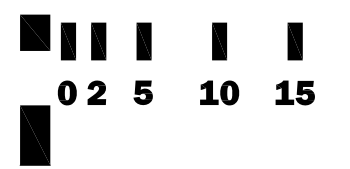
Smještajni kapacitet je, kako je već rečeno, simbiotski sadržaj termama, njen servis, te se nalazi unutar konstruktivne rešetke. Čisti volumeni, bez naznaka chic dizajna, s mnogo otvorenog prostora koji radije naznačava silnice kretanja nego formira barijere. Iako repetitivne, sobe su ipak mikrokozmosi sa suptilnim rješenjima koja tek malo odudaraju od klasičnih, što je vidljivo u rasporedu. Kupaonica i pretprostor s mini kuhinjom čine povezanu cjelinu, izostavljajući krevete na stranu, kao nužni utilitarni element.

KONSTRUKCIJA I MATERIJALI

Rudimentarni materijali potenciraju dojam ogoljenosti od svega suvišnog i naglašavanja važnosti korisnika. Racionalna čelična konstrukcija, raster 5x5 metara, te upotreba stakla u pročelju prizemlja (fluidnost i vizualna preglednost), jednostavnih ploha u prostoru bazena, te kontekstualne zidane fasade trijema (lokalni uvjeti) mogu biti pokazatelj iskrenosti u pristupu managementa kompleksa te se kao takvi iskoristiti za uspješan marketing koji će privući potencijalne korisnike na planirani urbanistički potez.

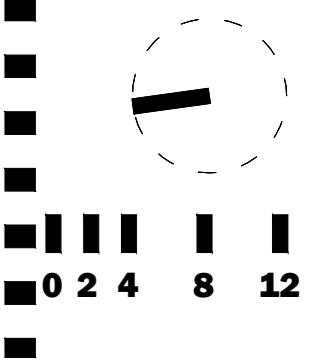
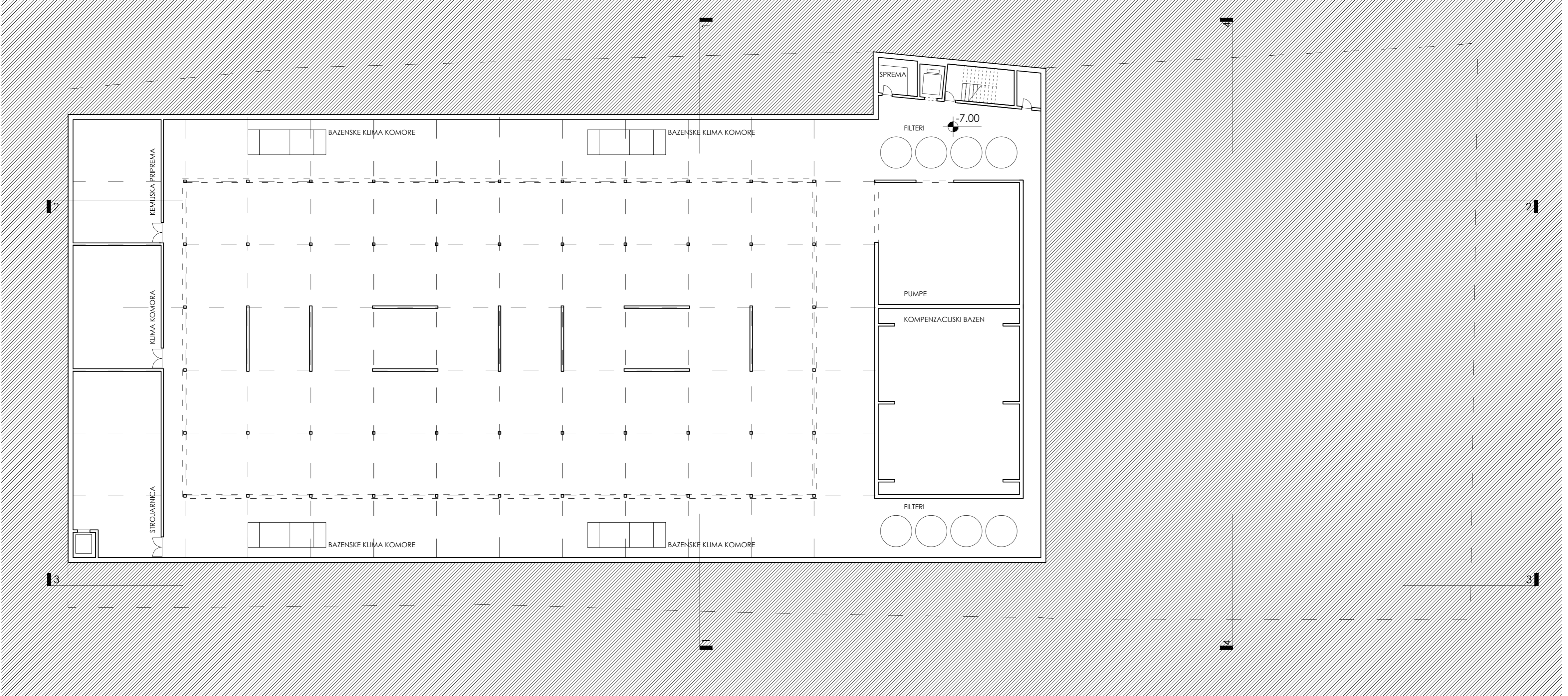

- **Sportski sadržaji**
- **Javno zelenilo**
- **Ceste i parking**
- **Šetnica**
- **Pješački putevi**
- **Zelene trake**
- **Objekti KiG**
- **Privatno zelenilo**
- **Javno zelenilo**
- **Ceste i parking**
- **Pješački putevi**

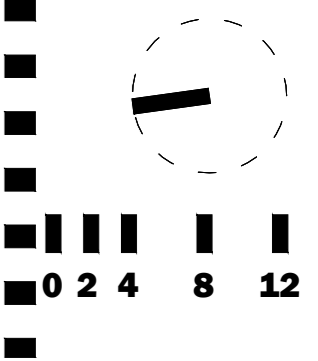
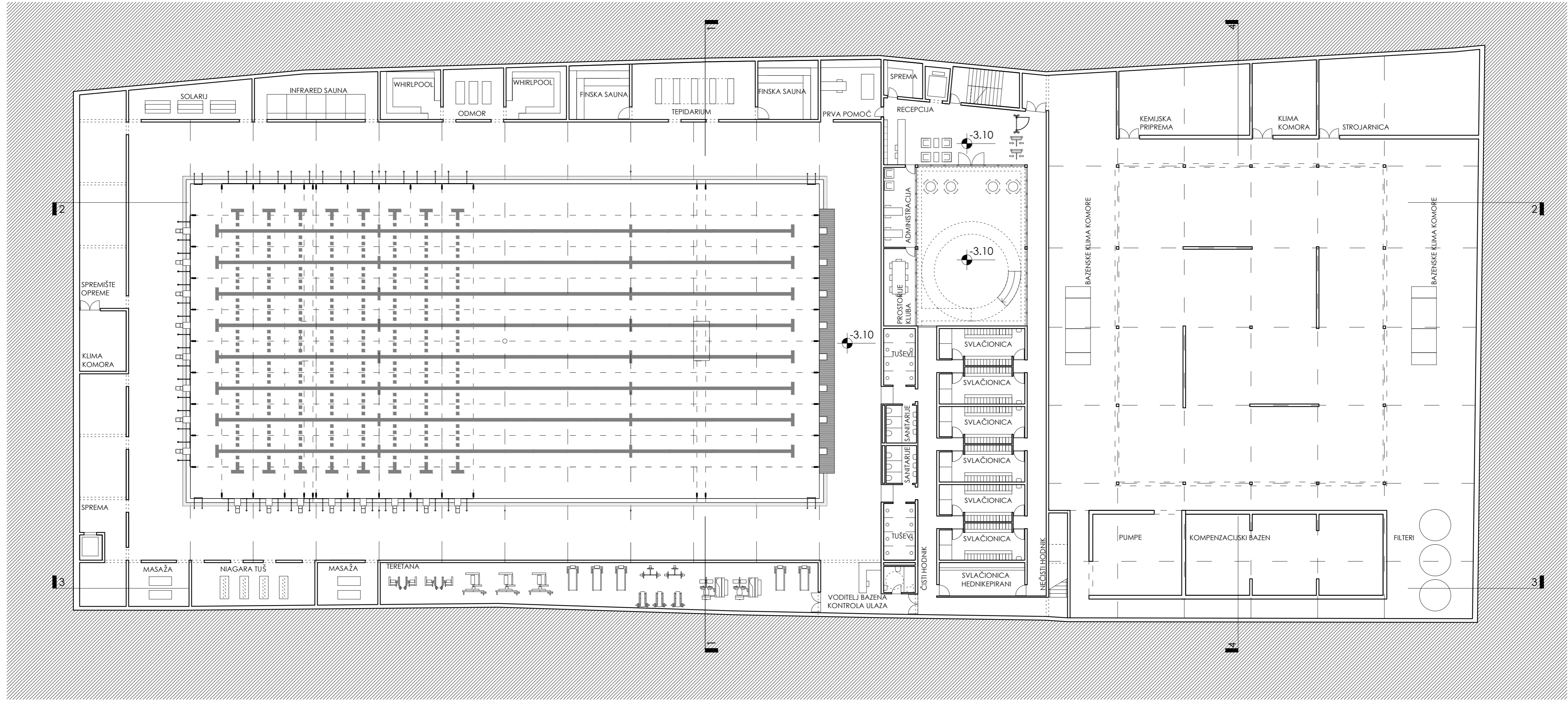

**TLOCRT
-7.00
MJ 1:200**

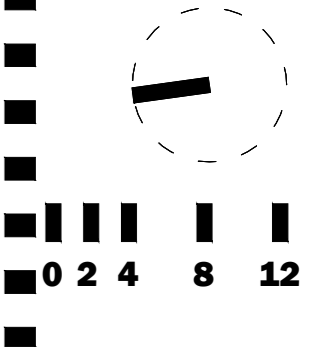
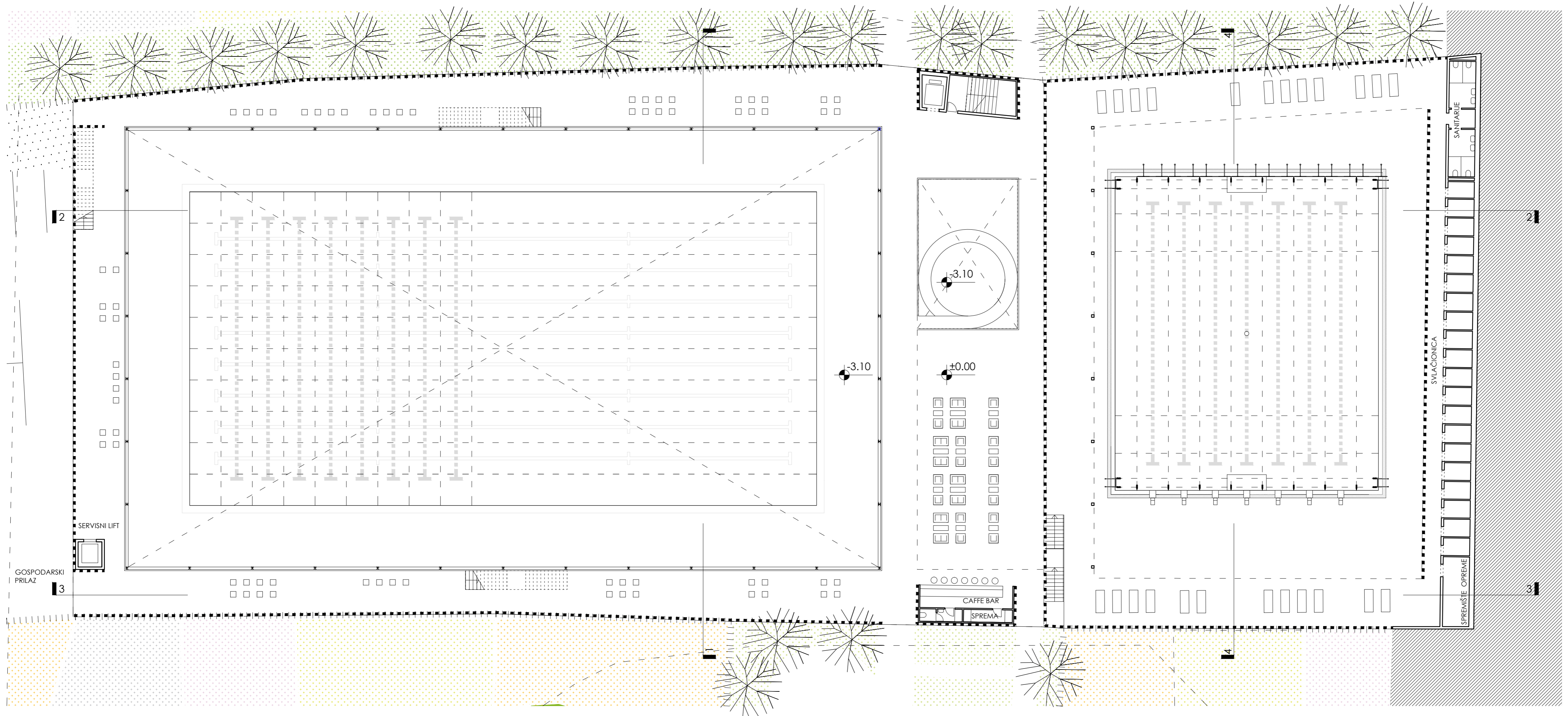

**TLOCRT
-3.10
MJ 1:200**

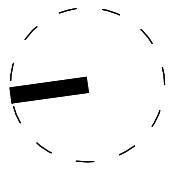
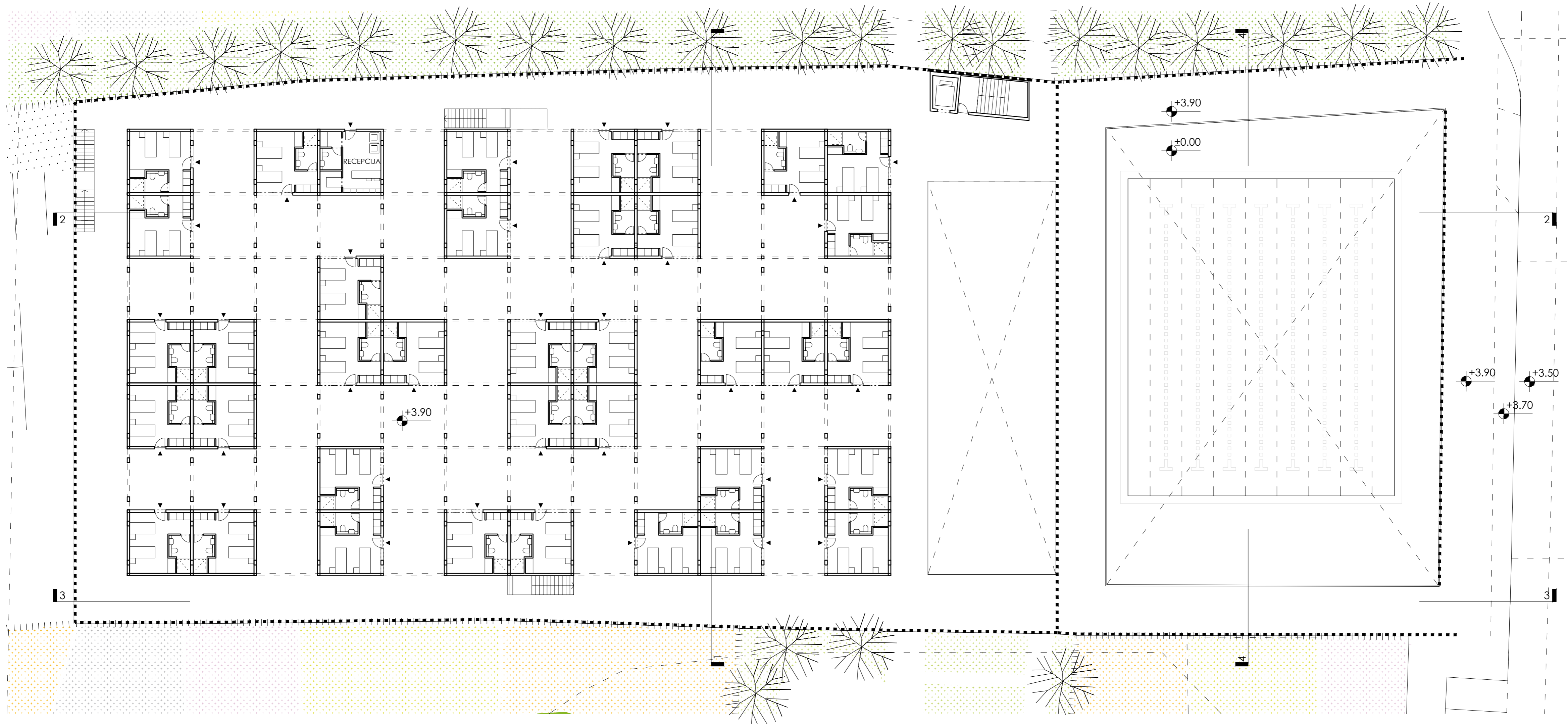

TLOCRT
±0.00
MJ 1:200

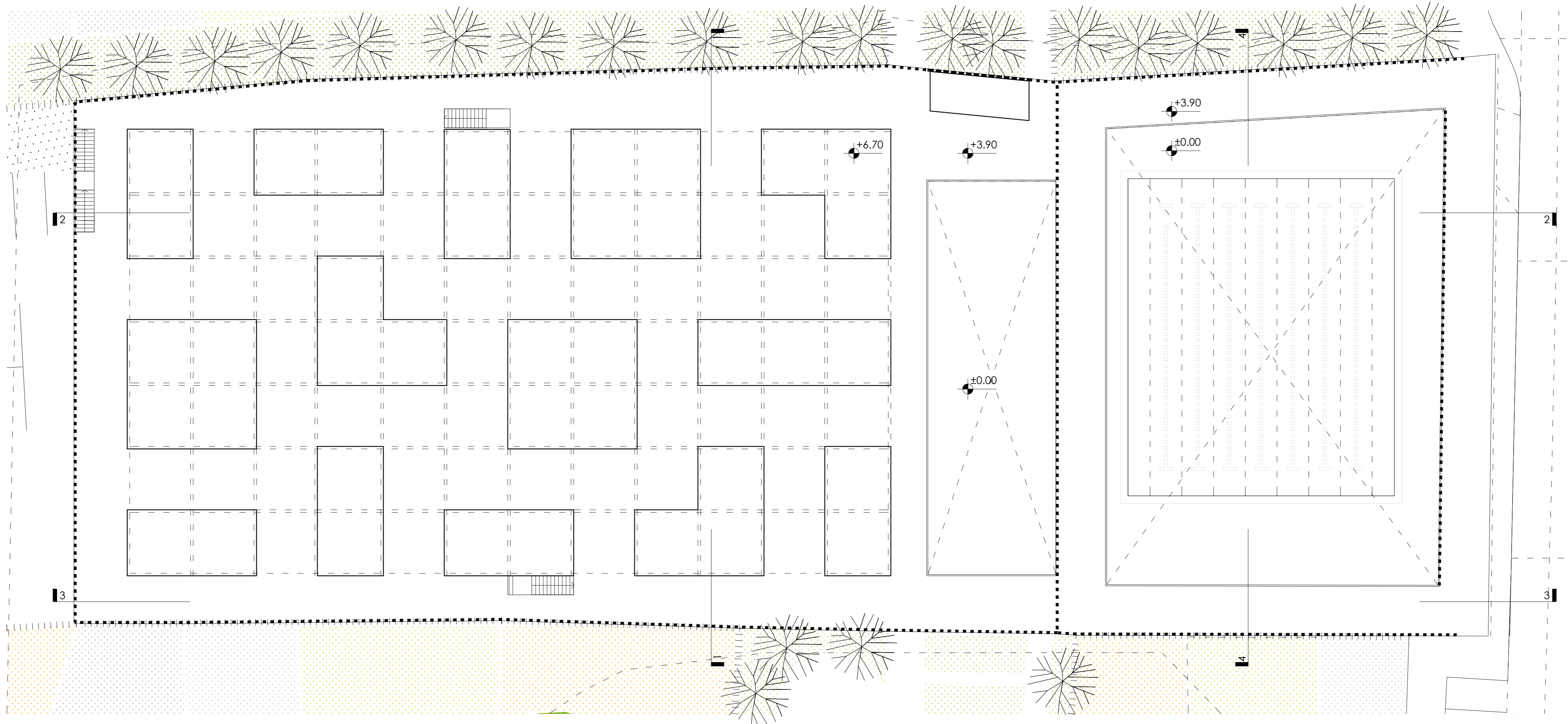

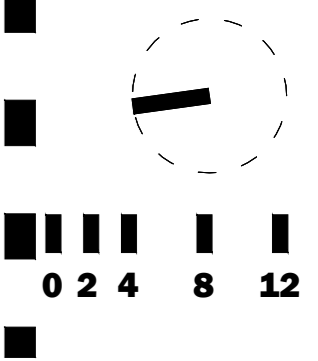
TLOCRT
+3.90
MJ 1:200

0 2 4 8 12

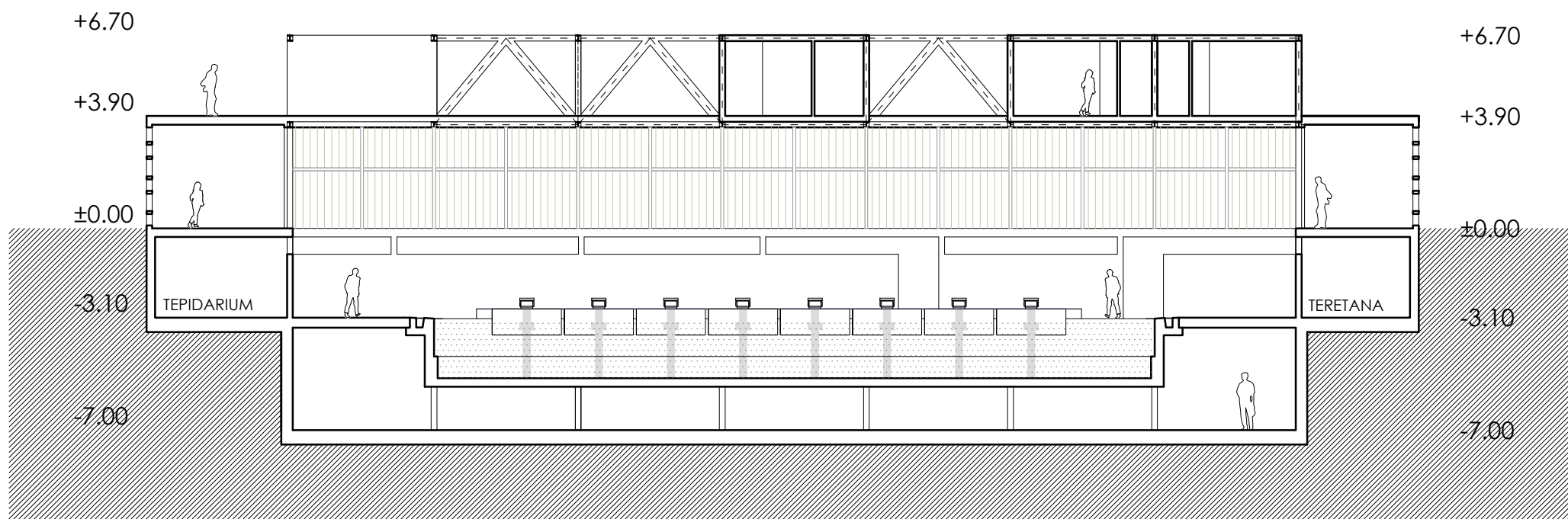

**TLOCRT
KROVA
MJ 1:200**

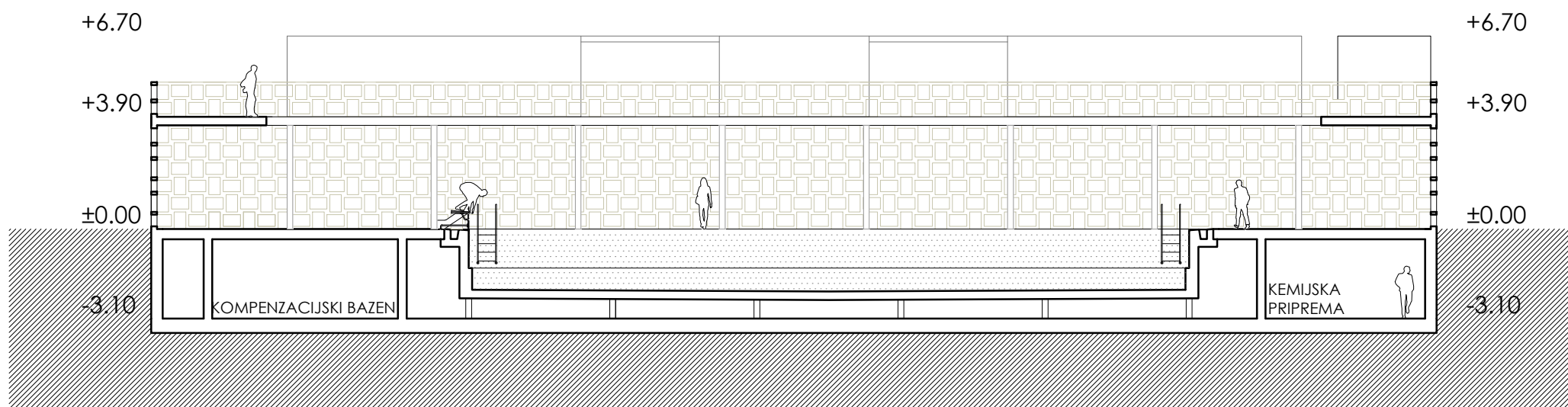

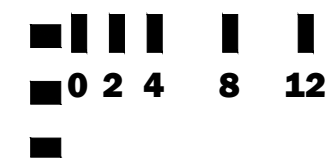
**PRESJEK
1-1, 4-4
MJ 1:200**

PRESJEK 1-1

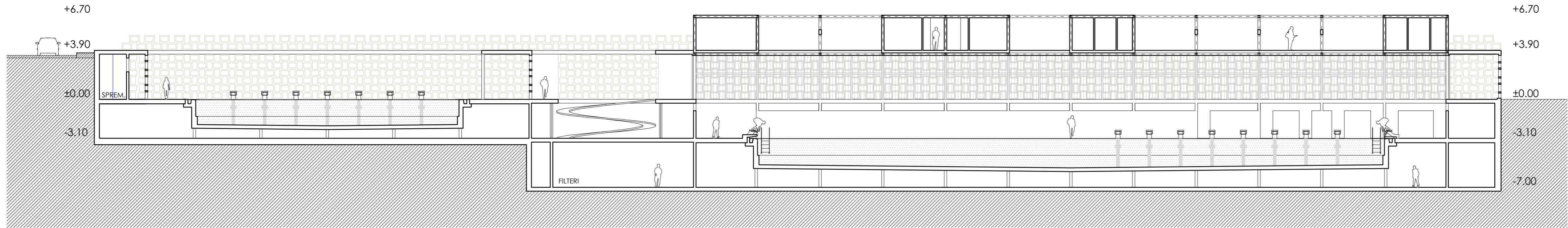
PRESJEK 4-4

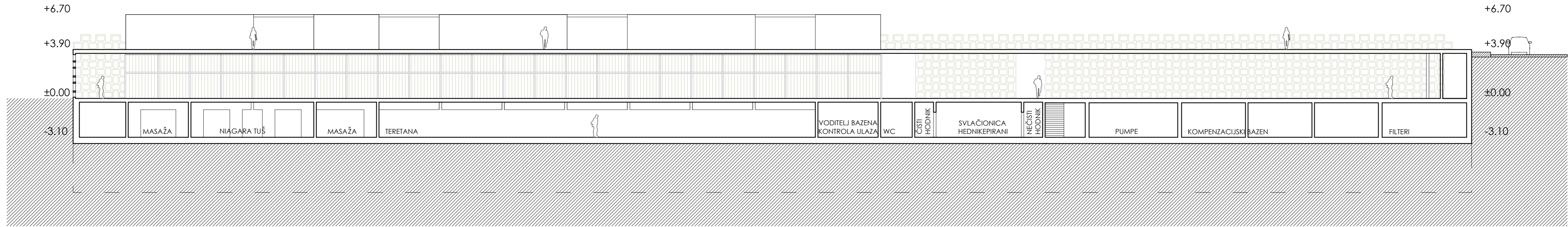

**PRESJEK
2-2, 3-3
MJ 1:200**

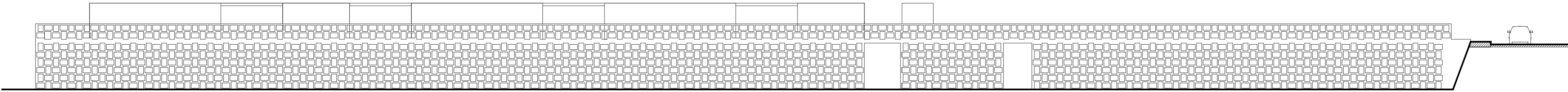
PRESJEK 2-2

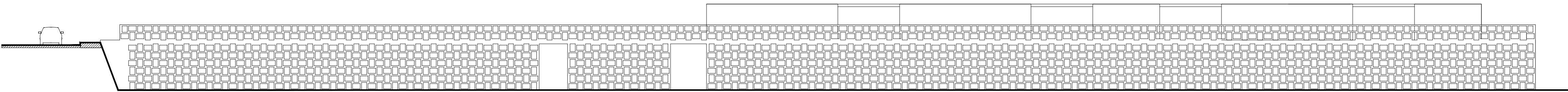
PRESJEK 3-3

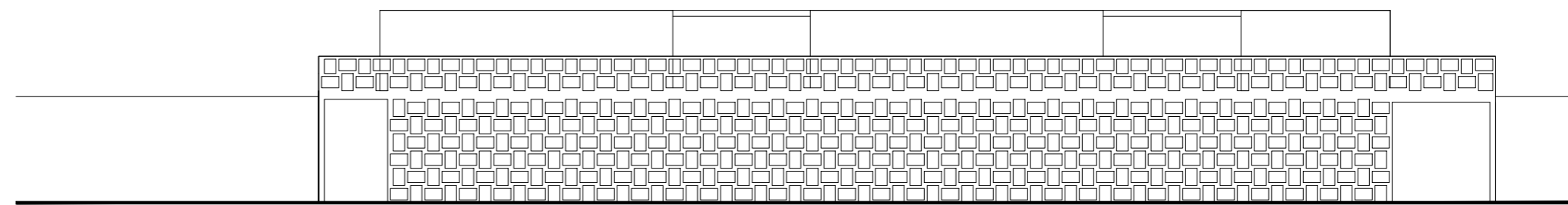
**PRESJEK
2-2, 3-3
MJ 1:200**

PROČELJE ZAPAD

PROČELJE ISTOK

PROČELJE SJEVER

ETAŽA -7.00

UNUTARNJI BAZEN

kemijska priprema	70 m ²
klima komora	70 m ²
strojarnica	103 m ²
ophod bazena	2012 m ²
filteri	125 m ²
pumpe	114 m ²
kompezacijski bazen	177 m ²
komunikacije	20 m ²
spreme	15 m ²

UKUPNO: 2706 m²
BRUTTO POVRŠINA: 2826 m²

ETAŽA -3.10

UNUTARNJI BAZEN

recepcija	60 m ²
atrij	109 m ²
sprema	9 m ²
komunikacije	20 m ²
administracija	15 m ²
prostorije kluba	15 m ²
prva pomoć	22 m ²
svlačionice	126 m ²
tuševi	22 m ²
sanitarije	20 m ²
bazenski prostor	2081 m ²
voditelj bazena	20 m ²
teretana	127 m ²
masaže	33 m ²
niagara tuš	33 m ²
solarij	27 m ²
infrared sauna	35 m ²
whirpool	60 m ²
finska sauna	88 m ²
spremište opreme	63 m ²
sprema	68 m ²
klima komora	17 m ²

VANJSKI BAZEN

kemijska priprema	55 m ²
klima komora	30 m ²
strojarnica	80 m ²
ophod bazena	1050 m ²
filteri	58 m ²
pumpe	45 m ²
kompezacijski bazen	101 m ²
komunikacije	10 m ²

UKUPNO: 4500 m²
BRUTTO POVRŠINA: 4897 m²

ETAŽA ±0.00

UNUTARNJI BAZEN

komunikacije	20 m ²
atrij	109 m ²
caffe bar	25 + 110 m ²
zračni prostor bazena	2081 m ²
ophod	706 m ²

VANJSKI BAZEN

bazenski prostor	1340 m ²
sanitarije	20 m ²
svlačionice	55 m ²
spremište opreme	12 m ²

UKUPNO: 4470 m²
BRUTTO POVRŠINA: 4897 m²

ETAŽA +3.90

smještajne jedinice	875 m ²
komunikacije	20 m ²
ophod	1450 m ²

UKUPNO: 2345 m²
BRUTTO POVRŠINA: 3600 m²

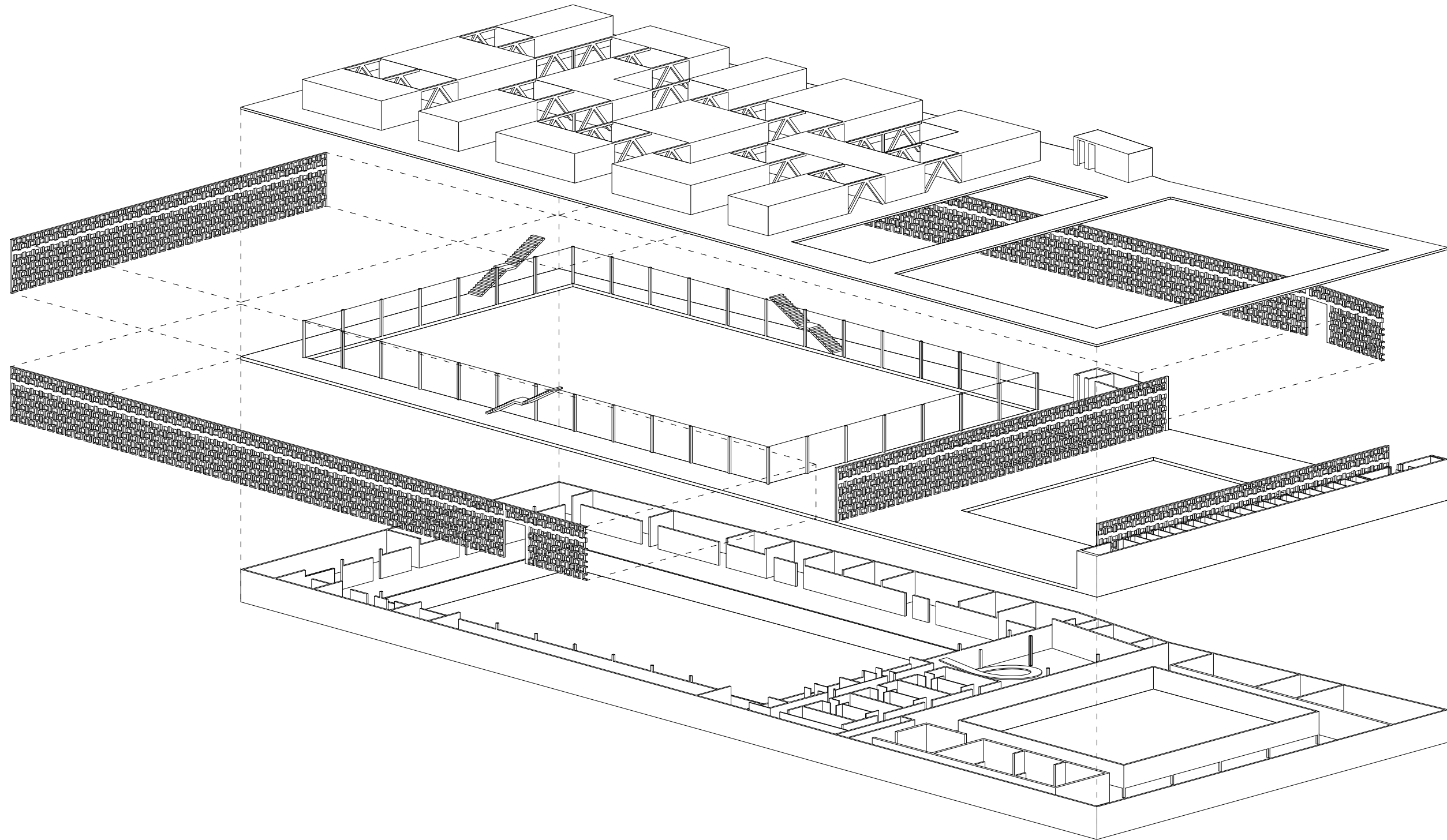
*brutto površine su bez koeficijenata

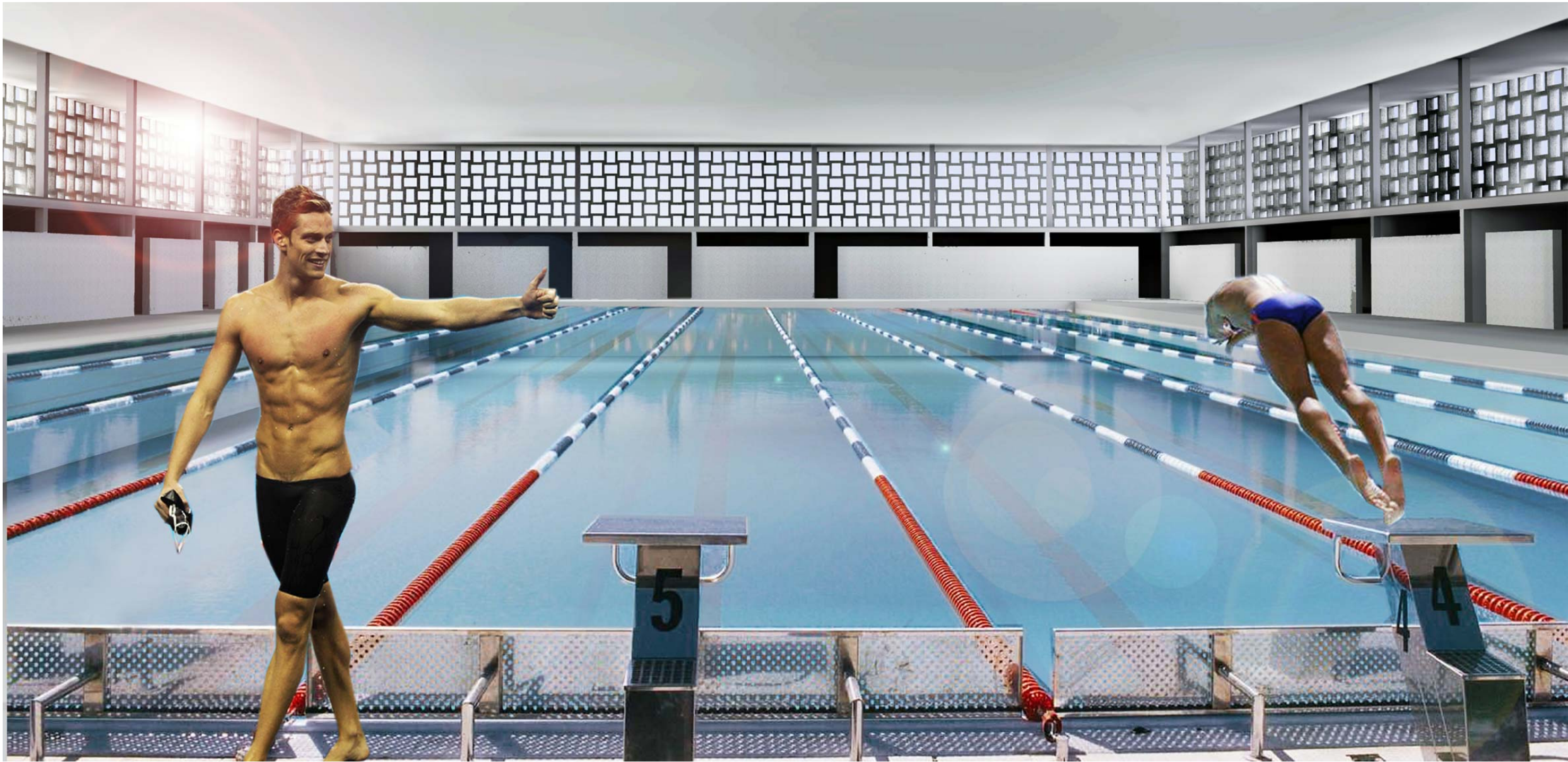

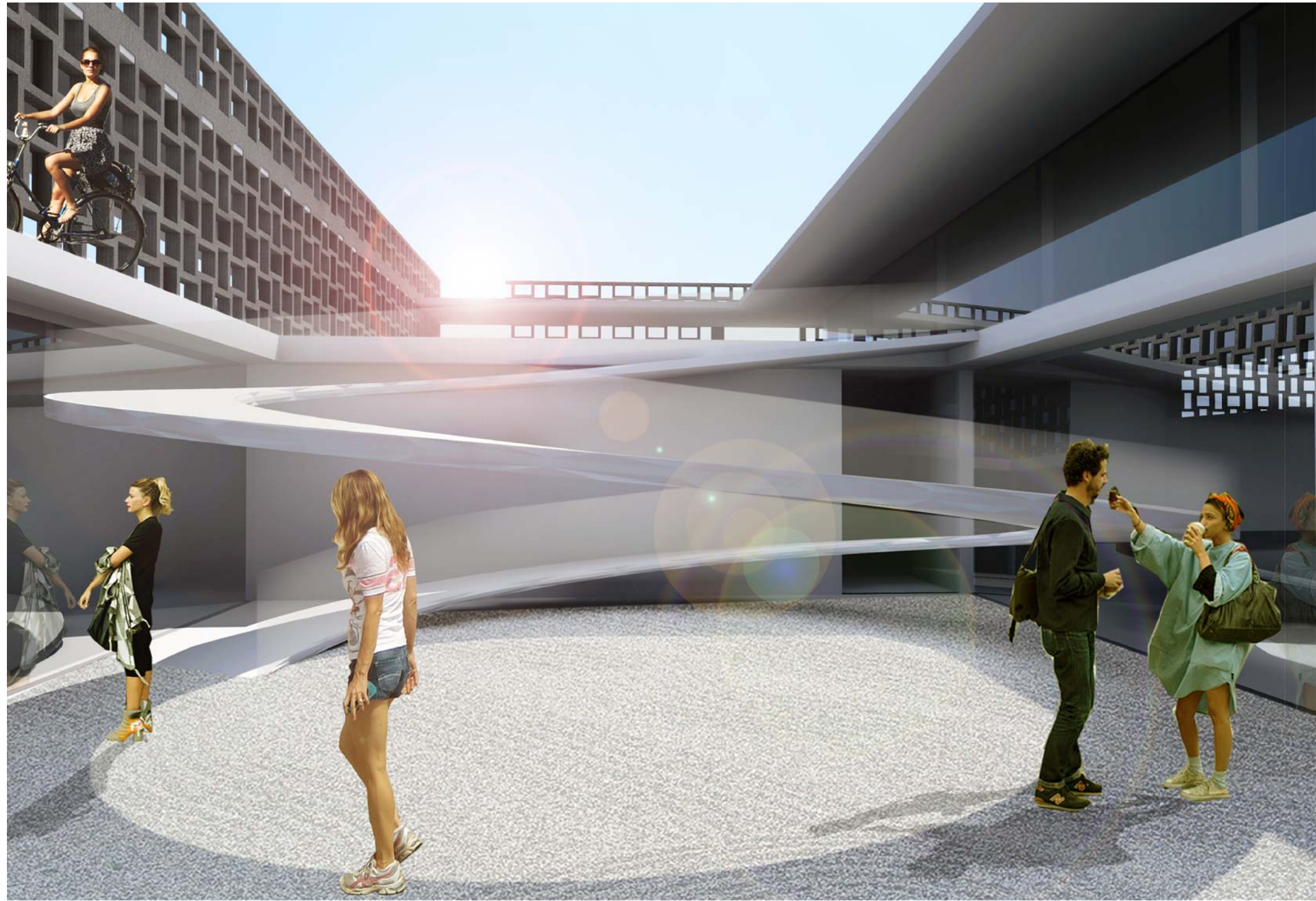
ISKAZ POVRŠINA

**AKSONOM-
ETRIJA**

ZAHVALE

mentoru N. Keziću, komentoru R. Plejću,
te domaćinima Duvanjske 3,
Bešli, mami i bratu na potpori